

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Vita Et Morib. Ignatii Loiolæ, Qvi Societatem Iesv
Fvndavit, Libri III**

Maffei, Giovanni Pietro

Dvaci, 1585

Liber secundus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-44004

DE IGNATII LOIOLAE
VITA ET MORIBVS
LIBER SECUNDVS.

Aeger Hispaniam repetit. C A P. I.

NTERA Ignatius graui morbo partim è maximis laboribus viliisque , partim etiam è Parisiensis cæli grauitate contracto; vexatusq. subinde stomachi iam pridem affecti doloribus acerbissimis ; post multa remedia in casum adhibita, iubetur à medicis ad patrum solum & incunabula se referre; quod vnū ad inueteratas corporis ægritudines certissimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recusauit ille, non tam valetudinis ratione, vel desiderio suorum adductus, quam duabus aliis maxime causis : primum, vt quibus olim in regionibus, malo publico, iuuenilis licentia ac vanitas ipsemet specimen exstitisset, ibidem ad spiritualē ædificationem vicissim aliqua Christianæ humilitatis atque modestia documenta præberet; popularesque suos & verbo & exemplo ad studium penitentiæ salutaris accederet. deinde, vt, quoniam sociis aliquæ

F iij erant

erant in Hispania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atq. opera ipse expediret; neq. per eam causam illi vel auocarentur à studiis, vel recenti etiam nunc vocatione, & expeditionis tam arduæ, tamq. laboriosæ cōsilio, patriæ dulcedinis, ac domesticæ tentationis, qua nulla fere periculosior est, aleā subire coegeretur. Simul etiam, è relictis olim in Hispania sociis, cogitabat, si quem in proposito constantem inueniret; secum in eamdem expeditionem educere. Ceterum ne quid è suo discessu res Parisiensis caperet detrimēti, primum commilitones ad perseuerantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum & annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem parentis duceret loco. deinde tempus certū edixit iisdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolymas Italiam peteret, seq. iam antegressum Venetas conuenirent. Dicta profectioni dies est viij. Kalend. Februarij, anno M. D. XXXVII. ineunte, qua die Apostoli Pauli cōuersio beata recolitur. His ita constitutis, anno M. D. XXXV. per Autūni tēpus ipse non sine lacrymis, mutuiq. amoris magna significatione singulos in digressu complexus, cum vellet de more pedibus quamquam ægro corpore proficiisci; coēmpto à sociis equo uti coactus est: breuiq. partim ex ipsa veſtatione, locorūq. mutatione, partim etiā è studiorū intermissione morbo leuatus, Pyrenæo superato Guipuzcoam prouinciam attigit. Loiolæ rerū potiebatur eo tēpore, Garzia defuncto, Bertramus stirpis maximus. is de patrui aduētu festine premonitus ab iis qui hominem ad Aquas Augustas, quam hodie Baionam appellant, in trāſitu agnoverant,

uerant, extéplo, quòd regni limes latrociniis infestus esset, armatos homines ad eum excipiendum tueruntur. dimiserat: atq. hos primum Ignatius in Guipuzcoę finibus, deinde etiam, quę iam tum erat fama de sanctitate viri, clericos omnes agmine composito ad oppidū Aspeithiam honoris causa obuios habuit. cumq. ab iis, & ab ingenti præterea gratulantiū turba deduceretur ad ædes paternas; ille, vt ostenderet quantopere ab eiusmodi fastu pompaq. abhorret, ut primum potuit, ex eo comitatu sese proripiens, ad publicam hospitalem domū diuertit, victumq. continuo emendicare ostiatim cœpit; fratris filio cognatisq. frementibus, eamq. rem (vt fere depravata sunt Christianorū quoq. iudicia, & pauci ex animo crucē amplexātur) summi dedecoris atque ignominię loco sibi ducentibus. Deinde quinquā inuitis iisdem, instituit plebē Christianæ doctrinæ rudimentis imbucere, priuatisq. colloquiis eos, qui ad se ventitabāt, è peccatorum veterno excitare; festis vero diebus etiam conciones habere tanta hominum frequētia, ut cum eos templa non caperent, in agrū prodire necessario cogeretur, vulgoq. arbores audiendi causa consenserent. Et sane operæ fructus egregius Dei beneficio constituit. Complures ad virtutem ac Dei cultū à vitæ prauitate conuersi, multæ sublatæ discordiæ, & odia inueterata restincta, cōtra aleatores lata publice lex, pœnæq. propositæ; institutum præterea, vt preces pro salute quotidie funderentur eorū omnium, quibus letalis noxæ piaculo obstrictis, in singula momēta exitialis exitus immineret: itemq. vt ex Ecclesię Romanę consuetudine, salutationis Angelicæ signū daretur mane, meridie, & vespere. iam vero grauia quædā vitia, quæ non in populum modo, sed etiā in

F iiiij sacer-

sacerdotes irrepererant, magna ex parte correcta. deniq. morbo incurabili affectis, & extrema pressis inopia, ne vel oppido erraret, vel strati passim in compitis cælum miserabili questu compleverent, publico sumptu consultum. Atq. hasce leges moresq. custodiendi, ne (quod fere fit) bene cœpta propediem obsolescerent; curam & munus Loioleia familia, placata postmodum Ignatio, sibi desumpsit. qui cum in eo xenodochio aliquandiu ita versatus esset, vt satis appareret ipsum exemplo Christi Domini laboribus & paupertate multo magis, quam otio & rerum affluentia delectari; ad extremum quotidianiis propinquorum precibus exoratus, ne cognationi aut nihil omnino dedisse, aut etiam inimicitias palam denuntiassè videretur, in paternam domum ex hospitali se transtulit; ibique aliquot moratus dies, restituta domestica disciplina, cunctis ad officium ac pietatem animatis; valentior multo, quam Lutetia discesserat, ad sociorū expedienda negotia proficisci constituit. Atq. hic nouum ecce tibi certamen Ignatium inter & cognatos exoritur; cum ille pauperis habitu prorsus, & pedes iter facere destinasset animo, illi contra, quoniam quidem eum apud se diutius retinere non possent, certe non nisi bene comitatum, & pecunia instructum abire permetterent. Verum certaminis denique is fuit exitus, vt Ignatius ne frustra diutius tenderet, ad viæ modicum in speciem deduci se passus, breui domum & famulos & cetera cuncta remiserit, pedibusque porro perrexerit; Gallicano equo ministris valetudinarij iam ante relicto, quē illi deinde in Ignatij memoriam veluti sacrum & immunem ab opere, vagari in pascuis ad extremum usq. senium permisere. Ignatius igitur Nauarra primum, deinde Castella

Castella peragrata, mandatisq. recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verum illi partim exspectationis ac morę tædio victi, partim etiam aspero virtutis itinere fatigati, in alia fere omnia dudum abierat. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura, ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquanto post bene nummatus ingenti omnium admiratione qui eum antea norant, Salmanticam rediit. Cazeres cum Segouiam patriam petiisset, mollieris vitæ commodis, & domesticorū consuetudine delinitus, otio ac voluptati sese dediderat. Arriaga vero, curriculum honoris & ambitionis ingressus, & è Commendatario factus Episcopus, cum aliquandiu in eo dignitatis gradu vixisset, ad extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni laguncula (cum duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod appellatur, medicamenti) miserabili genere leti defunctus est.

Venetias ingenti labore contendit. CAP. II.

Ignatius ergo cum in Italiam properaret, & hosce quos dixi socios tam longe lateq. dispersos in vnum redigendi, atq. ad pristina reuocandi cōsilia spes nulla se ostenderet; occulta Dei iudicia secum expendēs, fusis pro ipsorum salute ad superos precibus, Valentiam venit, ubi videlicet nauem stare paratam audierat. Ibi disfuentibus multis ne se tali tempore mari committeret, quod præter ceteras difficultates, etiam nobilis archipirata Ænobarbus loca opportuna, & littorū flexus

flexus valida ob sideret classe; nullis terroribus de sententia decessit Ignatius. & nauis prædones quidē effugit, verum tamen fœdissima tempestate coorta, clavo diffracto, fusisq. armamētis, cum iam de salute vectores nautæque omnino desperassent, lacera & quassata fluctibus Genuensem portum ægerrime tenuit. Atq. hæc tanta maris incommoda, non sane leuius terrestris itineris discrimin excepit. Cum enim solus, ignarusq. regionū Ignatius per Apennini trāmites Æmiliani peteret, viam ingressus initio spatiōsam, sed in arctum deinde magis magisq. coēuntem; studio procedēdi, sensim in eas penetrauit angustias, vnde sese expedire humana ope vix posset. Primo igitur solicite vestigiū facere, deinde cum neq. progredi, neq. iam regredi tutū esset, in exilitate salebrofa, & horrenda crepidine, torrente rapido minaciter subterflente; hæsit aliquātis per stupenti similis, vbi repente sese tot periculis cinctum animaduertit. Sed ad extremū fidenter implorato diuino auxilio; quod vnum reliquū esse videbatur, humili procubuit; & genibus manibusq. reptando, quadrupedis instar, ac prominentia modo saxa, modo è axis enata virgulta prensando, tandem euasit labore, quos ad eam diem pertulisset, omnium maximo. inde per immensę altitudinis inuias rupes ac solitudines diu errabundus, cū ad radices montiū deniq. deuenisset, omnia rufus offendit partim niuiū tabe, partim etiam hibernis imbribus impedita. Cumq. nihilominus vrgeret progrediēdi necessitas; via teterrima (& est mollis & cretosus ager, ac semitæ per horum temporum incūriā exiguo munimēto, nec vllis vt olim, stratē lapidi bus) cū profundo ac tenaci limo diu multūq. luctatus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit.

Atq.

Atq. hic, ne quid deesset ad probandam æquitatem
ac patientiam viri, ad ceteras miseras illud etiam lu-
dibrium accessit; vt in ipso vrbis introitu, è pôticulo
in fossam, limo cœnoso margine lubricante decide-
ret, emersusq. luto deformatus ac madidus, ab iis qui
tum aderant, non sine ioco & facetiis (vt sunt proca-
cia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed
ille nimirum identidē exerceri se à patre cælesti pru-
denter intelligens, & in gratiarum actione persistēs,
sole siccatis vtcūq. vestibus, lassitudine ac fame con-
fectus cum vrbis magnā partem frustra emendican-
do perambulasset, in collegium Hispanicæ nationis
demum exceptus, ibiq. dies aliquot clemēter est ha-
bitus. Inde cum itinere iam facili & certo Venetas
peruenisset, exæcta pecunia, quam illi per trapezitas
eadem Elisabetha Rosella benigne curauerat, interea
dū socios è Gallia præstolatur, in varia pietatis opera
ex instituto cœpit incubere. Nec sane frustra: si quidē
complures omnium ordinū homines partim Chri-
stianæ doctrinæ præceptionibus imbuit, partim ab
impura & flagitiosa vita ad castū Dei timorem, stu-
diumque virtutis eodem Deo adiuuante conuertit.
Quibusdam etiam primariis viris tum patriciis indi-
dem, tum externis, praua animi affectione ac vitio la-
borantibus, non sine copioso fructu, spiritualium
exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit.
In iis Didacum Guiam, & Stephanum germanos
fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi quon-
dam Compluti familiariter notos, ac tū Hierosoly-
mis redeentes, earumdem commētationum benefi-
cio tantam ad rerum diuinarū intelligentiam, & hu-
manarum contemptum adduxit, vt omnibus diui-
tiis & honoribus abdicatis, Christi consilia omnino
sequi

sequi decreuerint. Atq. hos imitatus est postmodū Baccalaureus Hozius, item Hispanus, Theologiæ peritus: qui cum ad easdem commentationes peragendas valde propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorum sermonibus haberet suspectam Ignatij doctrinam ac dogmata; demum se Ignatio exercendum atq. colendum ita commisit, vt multos in cubiculum quo secessit, secum afferret libros, quibus Ignatij dicta scriptaq. ad sanctorum Patrum & Conciliorum trutinam expenderet. Sed vbi appositas ab Ignatio epulas degustauit; tantum absuit vt in iis veneni deprehenderit quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cœlestium amore inflammatuſ, mortalibus commodis nuntium sponte remiserit, atque ultro ad Ignatij voluntatem & vitæ rationes adhaſerit. Ex Veneta vero nobilitate in primis eo secessu ac meditatione profecit Petrus Contarenus Zachariæ filius, is qui multo post, magna cum integritate ac sanctimoniaz laude Paphensem Episcopatum administravit. Sed & aliorum ex Ignatij consuetudine insignis vitæ morumq. mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec ab obscuris hominibus, & in oculis celeberrimæ ciuitatis siebant, breui, vt aliis locis ante, sic tum Venetiis Ignatij pietas in crimen iniuidiamq. vocari cœpta, non ferente diabolo tantam sibi prædam è faucibus eripi: statimque vulgatum ab eiusdem emissariis est, Ignatum prauitatis hæreticæ semel iterumq. conuictum in Hispania, clapsum è custodia, in Galliam profugisse; ac proinde eius effigiem ab Hispanis Inquisitoribus ignominiaæ causa publice concrematam. eumdem Parisiis nouas res molientem, inficientemq. pernicioſæ doctrinæ labē scholasticos; vbi delatum suum nomen ad sacra tribunalia

bunalia odoratus fuisse, fuga praeuertisse lictorum manus, & consilia magistratum. Quas criminatio-nes Ignatius cum non modo in vulgus, iniquorum opera sparsas, verum etiam ad Legatum Apostolicū Hieronymū Verallum, qui deinde S. R. E. Cardina-lis fuit, delatas inaudisset; non tam de sua, quam de sociorum existimatione sollicitus, vltro ad Legatum adiit, & acriter institit, ut eorum criminum quæstio exerceretur. quod ita factum, & veritate comperta, honorifice à Legato est absolutus, incumbente in eius causæ cognitionem Gaspare Docto Legati asse-cla; qui ex eo tempore Ignatium vnice dilexit, ac sa-cratissimæ domui Lauretanæ deinde præpositus, in Societatem vniuersam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

Venetias ad Ignatium socij veniunt. C A P. III.

BVM hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Christianos ingrauescente Re-ges, cum exercitu formidabili Cæsar per Insubrum & Allobrogū fines in Galliam irruperat. Ea fuit sociis Ignatij causa & profectionis maturandæ, & itineris per Thulingiam, seu Lotho-ringiam atq. Germaniam, sane incômodo anni tem-pore faciendi. Igitur pecunia rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domini gratiam distributis, mense Nouébri, anno circiter post discessum Ignatij, suo quisque baculo innixi pedites viam capessunt, & quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, ut ne à Iacobo quidé Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis, extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet vt reliqui,

& inten-

& inter ambulandum insuper inualida membra dif-
cruciaret hispido in primis & horrenti cilicio. Vesti-
tus erat omnium, ut peregrinorum & pauperum, ne-
quaquam elaboratus, & ad modestiam submissio-
nemq. compositus. pendebat è scapulis mantica ex
corio, in qua sacra Biblia, & Breuiarium afferuaban-
tur, & scripta, quæ diximus. Rosaria vero ad catholi-
cam fidem vel inter ipsos hæreticos profitédam, pa-
lam gestabant è collo suspensa. Hospitium ingressi,
primum omnium sine vlo adstantium respectu, nixi
omnes genibus Deo gratias agebant; eumdem in e-
gressu pariter sibi propitium precabantur. Sobria &
frugalis erat mensa; oratio ac meditatio non solum
in diuersoriis, verum etiam in ipso itinere plurima.
sacerdotibus qui tres erant, sacrificantibus, ceteri
quotidie cælesti reficiebantur pane. sermo nisi de re-
bus diuinis aut necessariis fere nullus. in decetnendo
si quid in deliberationem incideret, mira concordia:
in superādis viarum difficultatibus periculisq. sum-
ma constantia & æquitas animi. Autumnales pluuias
tota fere Gallia pertulerunt: occurrere mox Alpes
pæne obstructæ niibus: multa fuere subinde famis,
frigoris, defatigationis incommoda subeunda: nihil
se illis obiicit tam arduum, aut tam extimescendum,
quod eorū quemquā à concepta religione, officioq.
deduceret. Atq. hac disciplinæ pacisq. custodia, cum
omnibus, per quorū fines transferat, populis, bonus
odor in Christo fuissent; cunctis non catholicis mo-
do, sed etiam hæreticis nouum ac religiosum agmen
magna cum approbatione mirantibus, ad tertiu Idus
Ianuarias anni M. D. xxxvii. Venetas ingēti omniū
gaudio, & mutua gratulatione sospites ad Ignatium
peruenerunt. Atq. vbi paululum è longa contētione
ac lassi-

ac lassitudine quietis est captū; statim Hierosolymitanæ prouincia cōfilia renouantur. primum omniū, rati gratiora superis fore sua studia, si ad ea summi totius Ecclesiæ Pastoris auctoritas & cōfensus accederet; simul atq. hiems remitteret, tunc vel maxime sœua, Romam ire constituūt, & à Pontifice maximo ius tum ad sacros ordines, titulo volūtariæ paupertatis; tum ad mansionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euāgelij; sine vlo interdicti metu suppliciter petere. Interea Venetiis ne cessarent, atq. adeo vt quædam quasi rudimenta futuræ militiæ ponerent; publicis valetudinariis inter se distributis, ægrotos ac pauperes omni ope adiuuare institerunt: Confessionis & Eucharistiæ sacramēta gratis ministrare qui per sacerdotium poterant: ceteri solari iacentes; afflictos mærentesq. spe cælestium bonorum erigere; adesse animam agentibus; cunctos deniq. ad patientiam, fidemq. adhortari: nec modo spiritualibus officiis fungi certatim; sed ne vilissima quidē ac seruilia, corporibus pauperum curādis, defugere ministeria: sternere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cadauera defunctorum rite curata humi condere; interdiu pariter noctuq. omnibus præsto esse tāta cum alacritate ac diligentia; vt cuncti obstupecerēt, vulgatoq. rumore, principes etiam viri ad spectaculum conuenirēt. Quibus in officiis cum aliorum omniū, tum Xauerij præcipue caritas ac virtus enituit. Is cum in quemdam incidisset morbo Gallico misere deformatum, atq. ad eius aspectū exhortuisset; vt ea re infringi ac debilitari sensit caritatem in proximū, ita repente in semetipsum excaduit egregius Christi miles, vt manantem saniem ex ulceribus purulentis (cuius rei vel mentionem aures delicate refugiant) obfir-

obfirmato animo, semel iterumq. non dubitarit ex-sugere. quare non modo se ipsum in præsentia præ-clare vicit, sed etiam in omne tempus propriā quam-dam atq. perpetuam in elephantiacos atq. ulcerulosos clementiam & misericordiam est consecutus: quam deinde, ubicumq. terrarum fuit, quotiescumq. se dedidit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam è so-ciorum numero, pauperem lepra toto corpore coo-pertum, cum præfectus nosocomij non admitteret, in suum lectum accepit ipse: cumq. mane surrexisset cunctis ingemiscientibus eadē ipse quoq. morbi fœ-ditate correptus; postridie nō sine miraculo prorsus illæsus atq. intactus apparuit. Hæc & alia eiusmodi veræ pietatis & officij documēta cum in ea vrbe de-dissent (quorū ibi grata in multos annos deinde me-moria viguit) appetente iam vere, ut condixerant, Romam cuncti fere præter Ignatium, discessere. Ipse tum ad parta in Domino retinēda, tum ad expedien-da quæ ad nauigationem pertineret, ibidem interea substītit. Atque illi quidem eadem fere disciplina, quam supra diximus, iisdemq. imbrium difficultati-bus, iter ingressi; ad superiorem parcimoniam ac fru-galitatē illud etiā addidere, ut neq. ullo prorsus via-tico, diuinæ tantum prouidētiæ bonitatisq. fiducia, Romam usq. contendérēt: & quia tum Cineralium, seu Quadragesimæ tempus erat; quotidie, quamquā in tātis laboribus, ritu catholico iejunarēt. Nec sanc-defuit illis & exercendæ spei, & Christi Domini ino-piam ac perseuerātiā aliquā saltem ex parte imitādi materies: acciditq. aliquando, ut cum panis dūtaxat frustulum singuli mane sumpüssent, imbre dēfissimo stagnatibus late cāpis, ut alicubi pectore tenus aqua pertingeret, nullo præterea cibo, in illia passuū ferme triginta

triginta nudis pedibus vno die peregerint, & quidē incredibili modo tranquillitate animi, sed etiā hilaritate psallentes. Diuersorū vero cum propter inopiam excluderentur, & ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppido lassī, tamen ijs quæ supra diximus, caritatis muneribus fungebantur: seq. ipsi domare ac vincere magis magisque nitebantur in dies. Sane Rauennæ quidam ex ijs cū hospitalis lectuli sordes, ac manantia tabe stragula nauseabundus vitasset; quæ prima deinde occasio data est suimet puniendi, non prætermisit. In pago nescio quo pauper phthiriasi consumptus ē vita migrauerat. cum in eum pagum nostri venissent, distributisq. cubilibus nullum iam superesset, nisi quod phthiriacum fouerat; Pater ille amissam nuper palam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per summum animi ardorem eōdem subiit lodiœs, ibique sese identidem versans, cum ingentes animallium greges ea tota pauisset nocte; ad sudorem usq. defatigatus, non leues ab se prioris fastidij ac deliciarum pœnas exegit. Denique sanctam Vrbem ingressi, ut sacra Apostolorum limina, & præcipuæ religionis templa caste obierunt; à Petro Ortizio Hispano Cæsaris procuratore ad Pontificem maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è gente Farnesia, cuius nomini plurimum utiq. nostra Societas debet. Consueuerat autem super mensam non fabulatores aut mimos inducere, sed præstantes philosophos atque Theologos; & ipsem, veritatis indagandæ atq. illustrandæ causa ponere de quo inter se disputaret. ea erat grauissimi senis & prudentissimi Principis oblectatio. Ad has ergo disputationes post pedum oscula Patres adhibiti, cum

G egregium

egregium qua Christianæ humilitatis atque modestiæ, qua eruditionis & ingenij specimen præbuissent; non modo quæ volebant de sacerdotio, deque Hierosolymitana prouincia, libenti atque approbante Pontifice impetrarunt, sed insuper pecunia ab eodem instructi, & fausta cum prece dimissi sunt. Ad quam deinde pecuniam cum è nationis maxime Hispanicæ collatione accessisset quod aureorum amplius ducentorū summam expleret; socij ne quid ex eo viatico præterquā in ysum votiuæ nauigationis attingerent, apud mésarios pecunia omni deposita, & Romæ victum emendicantes, admirabile dedere spectaculum ijs qui corā Pontifice differentes illos audierant: & deinde quemadmodū venerant, sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuerterunt.

Sacris initiatur Ignatius: & de rebus ab eodem & socijs in Veneta ditione gestis. C A P. IV.

Propter hæc, diligentia adhibita preparatio-
ne, cum ad eiusdem Legati Veralli pedes
perpetuæ paupertatis & castimoniae nū-
cupassent vota, diuini amoris igne succē-
si, mirante, ac maiorem in modum approbante po-
pulo, sese denuo ad pristinos illos labores, & assi-
dua pauperum ministeria retulerunt. Deinde in exi-
tu mensis Iunij diui Ioannis Baptiste die natali,
Ignatius, & reliqui laici per omnes ordinum gradus
ad apicem sacerdotij ab Arbensi Episcopo cœcti
sunt, tanta non modo ipsorum, sed etiam Episcopi
Iæritia & animi voluptate, vt sese inter eiusmodi ce-
remonias nihil umquam simile sensisse affirmaret.
Interea Patribus neque in eam diem ylla fuerat in

Palæsti-

Palæstinam transmittendi facultas; & eo ipso tempore cum graue bellum ex foedere Christianorum principum, Venetos inter & Solymanum Turcam exarsisset, sublato repente commercio, omnis non modo peregrinorum, sed etiam institutorum nauigatio conquicuit. vt satis appareat, cælestè numen iratum gentibus ijs, quæ creditum sibi regnum Dei per summum olim scelus negligentiamque amisere; Apostolicum hunc, deuotū q. sibi manipulum, in alias longe nationes atq. prouincias iusto iā ante iudicio destinasse. Itaq. propter eam quam dixi causam, spe trajciendi sublata, quamquam voti religione soluti videri propemodū poterant, tamē ne quis omnino scrupulus animis insideret, finem anni vertentis, vt Parisijs ante decreuerat, prorsus exspectare, seq. interim tum ad sacerdotij primitias diuinæ maiestati libandas omni diligentia cōparare; tum etiam post multam precationem & abstinentiam, proximis operam ex instituto nauare cōstituunt. Id quo liberius atq. cōmodius facerent, ex tantæ vrbis celebritate ac frequētia, in finitima eiusdem ditionis oppida alio atq. alio recepere sese: vt si forte (quod tamen in presentia vix fieri poterat) bello sedato prēter opinionē transitus patuisset, è propinquo Venetias cū-eti simul accurrerent. Franciscus ergo Xauerius, & Salmeron, ad montē Celsum (id vico nomē ab urbe Patauio millibus passuū fere xv.) secessere, Ioannes Codurius, & Hozius, Taruisium; Claudius Iaius, & Simō Rodericus Bassanum, oppidum agri Patauini; Paschasius & Bobadilla, Veronā; Ignatius vero, Faber, & Laines, cum Vicetiam petiissent, hanc vitæ rationem inicere. Erat extra urbem domūcula ruina & deserta, nullis foribus aut fenestrarū obicibus,

G ij

vento

vento cuilibet peruia.id sibi diuersoriū, ne cui molestiam exhiberent, atq. vt ab urbano strepitu remoti liberius vni Deo vacarent, memores insuper stabuli quod Regem ipsum angelorum nostra causa nascentem olim exceperat, vnanimes delegerunt, quotidianis muneribus ita inter se distributis; vt unus ad custodiam diuersorij, & paucula vietus ministeria remaneret (qui ferme erat Ignatius, quod propter nimiam lacrymarum copiam grauiter ex oculis laboraret) reliqui duo urbem ingressi, cibum in singulos dies emendicarent: quod ab ea functione superesset otij, totum id omnes cælestium rerum contemplationi & prædicationi tribuerent. In hoc vitæ genere cum quadraginta iam dies non minori cælestium donorū copia, & animorum voluptate, quam corporum vexatione, & carnis incommodo perstisset, quanto nimirum spatio temporis, Christum ipsum Dominum ac magistrum, ante quam turbæ scese committeret, abstinuisse cibo, & in eremo cum bestijs latitasse meminerant; ad eos reuisendos Taruisio repente Codurius affuit. cuius accessu læti, cū spiritus vehementiam ex ea solitudine, assiduitate precandi, ieunijsque conceptam diutius cohibere non possent; ad Christi gloriam ex umbra in arenā prodire, & quę diuinitus acceperat bona, cum proximis communicare constituunt. Nec mora: Vicetia ingressi, descriptis inter se celeberrimis oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad populum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatus, aut pompa verborum. In triuijs, plateisve, prout cuiq. locus obtigerat, desumpto ex aliqua forte officina scaenno pro suggestu vrebantur. populum elata voce, & in gyrum acto supra verticem pileo, ad concionem

concionem inuitabant. sermo, vt peregrinorum & hospitum, ex varijs linguis fere mistus , ac minime proprius . Verumtamen is erat orationis impetus, adeo graues ac veræ sententiae , tanta in omni gestu atque habitu pietas, denique is ardor in oculis emicabat, vt peritissimus quisque rerum æstimator hos demum esse Christianos concionatores, germanosque præcones Euangeli dictitaret : multi etiam qui rei nouitate illecti cū ceteris initio per iocum lasciviamq. ludibundi confluxerant, prudentissimis eorum præceptis, & dicendi grauitate permoti, deposita paulatim petulantia longe alij quàm accesserat, dimissa concione recederent . Quòd si quis deinde seorsum ad Patres adiret, veritatis & officij studiorum vero humanissime acceptum , pro ipsius ingenio priuatis institutionibus ad omnem virtutē ac religionem informabat. Illud vero præcipue rem adiuuabat, quòd neq. inanes plausus, vt diximus, fucata oratione captarent; neq. inter ipsam cōcionem, aut vbi peroratum esset, quāquam in summa rerum omnium inopia, quidquam à circumfusa multitudine vel peterent ipsi, vel etiam vltro delatum acciperent. breuiq. constare cœpit, paupere tecto ciboque contentos, & ab omni avaritia & vanitate abhorretes, non aures populi scalpere , sed vulneribus omniratione mederi; nec suum potius, quàm Dei proximorumq. negotium agere. Atq. haud sane dissimilis fuit ceterorum Patrum in sua cuiusq. prouincia probitas & industria; vt etiam aliqui ex magnis laboribus & incōmodis extremum adierint vitæ discrimen. Neq. ita multo post, cum euocati ab Ignatio vt de rebus communibus agerent, cuncti Vice-tiam conuenissent ; tanta animorum inclinatio, ac

G iij bene-

benevolentia populi Vicetini erga peregrinos appa-
ruit, vt qua nuper in vrbe, tribus dūtaxat, cibarij pa-
nis, ac fere mucidi, quotidiana vix circuitione colli-
gebatur quod satis esset ad vitam ægerrime tolerā-
dam; in eadem, ipsis iam vndecim, ex voluntarijs ci-
uium eleemosynis omnia ad victū cultumq. necessa-
ria large ac benigne suppeterent. Ibidem igitur pri-
mas diuinæ maiestati hostias immolauere noui sa-
cerdotes, uno Ignatio excepto, quippe qui ad se cō-
parandum amplius adhuc tēporis sibi sumpserat, &
Romę postea sacrificandi fecit initiu ad ipsum Pre-
sepe & incunabula Christi Domini, quę in æde sa-
cratissima beatæ MARIAE ad Niues religiose colun-
tur.

*Ignatio Romam appropinquanti Christus
apparet: & unde Societati IESV no-
men inditū fuerit. C A P. V.*

ET quoniam expeditioni transmarinæ pre-
finitum anni spatum erat in exitu; & infe-
stum adhuc classibus mare; quid proinde
agendum esset, Patres inter sé deliberant:
nec dubium fuit, quin, vti Lutetiæ vouerant, cuncti
sese ad fidei catholicæ propagationem, & animarū
auxilium, Sedis Apostolicæ cultui, & Romani Pon-
tificis obsequio manciparēt. Cuius officij procura-
tio (quoniā satis id esse videbatur) Ignatio, & duo-
bus primarijs patribus Fabro & Laini mandata est;
Romam adirēt, & (quod bene verteret) Christi Vi-
cario hęc sociorū studia ac vota quāprimum expo-
nerēt. Interea reliqui, ne cōceptus ē diuturna medi-
tatione & sacrificijs feruor ac spiritus euansceret,
nō modo se iphi diligētissime custodire, sed etiā prę-
fidij

fidiij diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis vrbibus inter se descriptis, præsertim in quibus litterarū studia florere, & frequatissimā iuuentutem versari cognouerant; Codurius Hoziusq. Patauiū, Rodericus & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiā, Paschafius & Salmeron Senas profecti; eadē ferme ratione quam paulo ante Vicetiæ adhibitam diximus, & priuatim & publice cū hominibus agere, eosque è letali flagitorū veterno excitare, atq. ad contemptum rerum mortaliū, & cogitationem futuri saceruli omni conatū atq. artificio impellere atq. adhortari cœperunt. Cūq. ipsa nouitate rei omniū in se oculos atq. ora vertissent, paucis mēsibus, Deo aspirante, nō modo id effecere quod maxime optabāt, vt magni animorum motus, & insignes ad Christum conuersiones existerent; sed etiā quod minime laborabāt, vt ipso- rum nomē ac fama Italiam fere totam ingenti cum admiruratione peruaderet. At Ignatius Roman duobus quos dixi comitibus recta cōtendens, & ab eorum altero quotidie corpus Christi religiose casteq. suscipiens; MARIA virgine potissimū preside, atq. adiutrice, sese ad sacrum suo tēpore faciendum, ac multa pro Christi nomine subeunda, dies no- ctesq. simul intenta quadam animi cura, simul inæstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia preparabat. Etenim ex quo primum Hierosolymis rediens ad litterarū studia in Chrtisti gratiam animum adiecerat, de rerum cælestium contemplatione, vt diximus, non sine magna difficultate remiserat multū, seq. ipse Domini caritate, spirituali consolationi delicijsq. sponte subduxerat. Sed studiorū exacto curriculo, deinceps & Venetijs, & in

G iiiij Vicetino.

Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tam crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, ut in antiquum statum illum Minoressanum (quem postea ob singularem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatem religioso ioco primituam suā Ecclesiam appellare consueverat) non solum ex integrō, sed etiam cum fœnore sibi restitutus esse videretur. Sed præter cetera, quæ quodd mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficultimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmandum in proposito Ignatium ceterosq. haud mediocriter efficax. Etenim orandi causa nō longe ab Urbe templo ingresso, qualia passim imposita militari viæ cernuntur, statimq. vt sœpe solebat, abstracto à sensibus, atq. alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi sese Deus Pater ostendit, I E S V Filio baiulanti crucem, & crudelissimis affecto supplicijs præsentem Ignatium, sociosq. commendans; quos ille cum in fidem ac patrocinium libentissime recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu cōuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: E G O V O B I S R O M Æ P R O P I T I V S E R O. Quo tanto tamq. diuino solatio mirum in modū erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde compellans: Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres; in crucem ne, an in rotā agi nos velit Deus, ignoro, vñū scio, quidquid euenniat, I E S V M Christum nobis propitium fore. ac simul totius visionis ordinem exposuit. Quæ res nō in præsentia tantum illos insolita quādam lētitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes

omnes difficultates atq. pericula magnopere corroborauit, ac muniuit: atque id ipsum vel in primis fuit causæ cur Ignatius confirmatæ postmodum Societati salutare potissimum I e s v nomen indiderit. quam tamen deinde verbo scriptoq. minimam vocare solitus est; quod reliquis religiosorum familijs (quas item societates I e s v licet optimo iure appellare) cunctis omnino tum de splendore, tum de antiquitate concederet.

Ignatius Romæ Christianæ rei dat operam: in Casinati monte animam Hozij celum intrantem videt. C A P . VI.

IGTVR tam secunda numinis voluntate, tamq. liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen ut non sine mysterio Christum Dominū crucifixi maxime habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece sanctam Urbem ingressi, nihil antiquius habuere quam ut viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem navigationis consilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum ijsdem à quibus acceperant, redderent; quæ, vt pote sacra, in alios pietatis usus & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum ante conuerterat, suam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apostolicis præcipue functionibus, citra honoris titulos, & dignitatis insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Christi Vicarius: atq. in præsentia, donec eiusmodi aliqua sese offerret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sacras litteras profiteri, quo munere dum alter

alter in Biblij explicādis, alter in scholaſtica Theo-
logia, vt appellant, pari cum eruditioſis ac pietatis
laude perfunguntur, atq. etiam ſæpe corā ipſo Pon-
tifice de grauibus rerum diuinuarum quæſtionib⁹
diſputant; interim Ignatius proximorum ſaluti de
more operam nauabat cum alijs artibus, tum vero
ſpiritualibus præſertim exercitationibus, quippe ad
curandas perturbationes admodum efficaci, virtu-
tiſq. iampridem expertæ remedio: quibus ille per
eos dies, præter ceteram turbam, inſignes aliquot
viros diligenter excoluit. in ijs Gasparem Contare-
num Cardinalem, grauifſimum Senatorem, eūdem-
que temporibus illis (quod eius varia monimenta
præclare teſtantur) ingenij & doctrinæ facile prin-
cipem. Is, Ignati prudētia & conſuetudine uſque
adeo captus eſt, tantumq. eius præceptis cōſilijsque
profecit, vt qualem dudum optauerat animi regēdi
moderandiq. magistrum, deniq. ſeſe Dei beneficio
naectum eſſe affirmaret. idemq. tradita ſibi Exercitia
(quod exēplum apud heredes hodieq. afferuari per-
hibent) ſua ipſe manu perquām accurate descriptiſt.
Hunc imitatus Cæſaris procurator (de quo ſupra
dictum eſt) Petrus Ortizius Theologiae doctoř in-
ſignis, eadē exercitationes ad Christi Domini glo-
riam, & ſuam ſalutem omnino experiri cōſtituit. Id
quo liberius simul & fructuofius faceret, procura-
tione interim vicarijs delegata, cū paucis quotidiani-
ne vitę adminiſtris, & Ignatio præceptore in monte
Casinatem ſeceſſit, quo in monte antiquiſſimum &
nobiliſſimum cernitur S. Benediti cœnobium. Ibi,
remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos qua-
draginta piæ meditationi ex Ignati præscripto va-
cauit; idq. tāto cum animi fructu, tantaq. accessione
virtutis,

virtutis, ut quamquā Christianā philosophiā multo
ante professus, tamē se tum demū vere philosophari
cœpisse fateretur. ac parum abfuit, quin grandis iam
natū vir, & Imperatoris legātus, illico mortalibus
rebus abiectis magno animo sese ad laboriosū Ignati
vitę genus adiungeret. sed cū id neq. per ætatem
liceret, neq. per suscepta negotia; certe quod proximū
fuit, egregie præstitit, vt & sanctimoniaz ac pie-
tatis exemplo in posterū sui ordinis hominibus præ-
luceret, & Societatem deinde nostrā quibuscumq.
posset rebus, perquām studiose ornaret, atq. defen-
deret. Non omittenda videtur hoc loco res memo-
rabilis, quæ Ignatio in illa Casinati cōmoratione di-
uinitus accidit. Dū enim pro salute Baccalaurei Hozij,
quē grauiter egrotare cognouerat, Domino sup-
plicaret, repēte vidi in spiritu (quod ipsum ibidem
D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episco-
pi cōtigisse) animam socij luce clarissima radiantem,
deducētibus Angelis in sublime ferri, atq. ipsa demū
cæli beatissima regna conscendere. eidemq. Ignatio,
paulo post, cum ad aram sacrificaturus accederet, in
ipso Missæ introitu, Sanctis omnibus rite appellan-
dis, lucidissimū cælestium agmen subito apparuit,
sic, ut in ijs Hozium eximio fulgore micantem sine
vlla dubitatione dignosceret. Qua ex vtraq. visione
tāto est gaudio delibutus, ut multos dies præ dulce-
dine lacrymis téperare nequiuuerit. Huic Hozio Pata-
tium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. ubi
dum in officio, singulari cum industria & fide versa-
tur, ex ipsa rei nouitate suspectus, & cōiectus in car-
cerem ab Antistite Patauno, moxque ab eodem di-
missus perhonorifice fuerat. cumque acrius denuo
in proximorum salutem incubuisset, è magnis diur-
nis no-

nis nocturnisq. laboribus letali morbo coruptus, ex hac vita migrauerat, cum alijs mirè cuiusdam sanctimoniae relictis indicijs, tum vero quod qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in eiusdem demortui facie tantus repete nitor ac venustas apparuit, ut eo spectaculo Codurius consors provinciae animum exsaturare, & praelætitia fletum prohibere non posset. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauisus Ignatius, è Casinate Romanam vna cum Ortizio peracta commentatione regrediens; obuim habuit in itinere Fraciscum Stratam Hispanum, præclaræ indolis iuuenem, sibi antea non ignotum: qui cum è cuiusdam principis viri familia, pertæsus aulicæ vite, militandi causa Neapolim peteret, uno Ignatij congressu atq. sermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à sæculi stipendijs ad Christi vexilla facili negotio traduci se passus est: ac varijs deinde locis, eiusdem Ignatij missu, & Societati nostræ, & rei Christianæ vniuersæ concionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alij rebus gerendis idonei diuino impulso paucis diebus adiuncti sunt.

Roman Patres vniuersi conueniunt: veterem plumbis erudienda morem, & frequentem usum Confessionis & Eucharistie restituunt. CAP. VII.

Væ dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres ceteri, sua quisque prouincia bene gesta, Roman

(vii)

(vti decreuerant) circa medium Quadragesimam cōuenere . Is fuit annus post Christum natum M. D.
XXXVII. Tecto recepti sunt à Quirino Guarzo-
nio ciue Romano , ad villam Minimorum fratrum
cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate
precario vicitantes, cōmuni consilio ad rem Chri-
stianam pro viribus adiuuandam aggressi, permis-
que Antistitum varia Vrbis templa sortiti, concio-
nibus primum ciuitatem ad omne officium atq. vir-
tutem vehementer accendere; deinde etiam veteri
Ecclesiæ instituto plebem puerosq. Christiana ca-
techesi (quæ iamdiu obsoleuerat) vicatim erudire
institerunt. Ac licet pijs eorum studijs dæmon om-
ni conatu se opponeret; tamen partim exemplo vi-
tæ, partim assiduitate dicendi hortandique, cum alia
multa propediem assecuti sunt, tum vero præcipue,
ut sacræ Confessionis & Eucharistiæ frequens vſus
(quo nihil est humano generi salutarius) diaboli
fraude iampridem extinctus, magno vtiq. Christia-
næ Reip. coimmodo in principe magistraque orbis
terrarum Ecclesia reuiuisceret. ex quo deinde paula-
tim effectum est, ijsdem scilicet adiutoribus, nō so-
lum vt in Italia, Gallia, Hispania, ceterisq. catholi-
cis Europæ regionibus, verum etiam vt in ipsa In-
dia, atq. adeo in vltimis terris, vbi paulo ante ferales
dæmonum dapes & nefaria sacra viguerant , iam
nunc, ingenti bonorum gaudio, per Pænitentiæ Sa-
cramentum frequenter elutis animi sordibus, diui-
na passim conuiua celebrentur.

Falso

*Falsis criminibus circumuenitur Ignatius,
& absolvitur. C A P . VIII.*

VÆ nimirum satanas futura præsagiens, ipsi rerum initij per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atq. ordine. Is Lutheris impij sectator occultus, per ambages identidem perniciosa dogmata spargebat è pulpito: ac miris artibus auditores à recta in Deum fide atq. à Romanis Pontificis auctoritate sensim abducere conabantur. Id autem eo fidetius, quod per eos forte dies Pontifex aberat, maximis de rebus quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Galliæ Narbonensis, Nicæam usque profectus. Hac rem odorati è Patribus quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; cōmuni consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitant. ad eum concionatorem audiendum cū cetera multitudine semel iterumque conueniunt; quæ ratio disputādi sit, qui scopus totius orationis, diligenter attendunt. neq. vero, peritos dogmatū quæ per id tempus in controuersiam vocabantur, diabolici ministri fecellit astus, ac latēs lupi sub ouis pelle rapacitas. Itaq. satis iam cōperta atq. explorata re, primum ex Euangelijs præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad se delatum, quid auribus ipsimet suis deinde percepient, ijs potissimum verbis exponunt, quibus non de populi modo salute sese, verum etiam de ipsius qui populū pestifera contagione inficeret, pro Christiana caritate sollicitos esse demōstrent: rogam, hortantur, denuntiant, praua dogmata corrigat, ambigue dicta,

quæq.

quæq. ad contemptum Sedis Apostolicæ, & Ecclesiasticarū traditionum ac rituum facile trahi possint,
ad Conciliorum decreta, normamque sinceræ fidei
quamprimum interpretetur: vtiq. à deprauanda Ro-
mana ciuitate, atq. à perturbādo ipso veritatis fon-
te in posterum abstineat. Ille (qui fastus hæreticorū
est) homines nimis idiotas ex habitu ratus, eorū
dicta primo eleuare & cludere; deinde ubi se varijs
urgeri ac premi argumentis & rationibus vident, ver-
sante animū simul ira metuque, pauca præfatus quæ
ad occultandam in præsentia improbitatē valerent;
cum inanibus promissis Dei famulos ab se dimisit.
Deinde ut se à timore collegit; diabolicis actus fu-
rijs, & amicorū opibus fretus, quos ille sibi multos
potentesq. parauerat, ad institutam agendi consue-
tudinem pari scelere atq. impudentia redijt. Quod
ubi sensere Patres, in re tam atroci, tamq. periculo-
sa nequaquam lenibus rati opus esse remedijs; consi-
lium cepere dignum hominibus diuinæ gloriæ stu-
diosis, dignum sacræ Theologie doctoribus; ut im-
probi concionatoris mendacia palam, & ex supe-
riore loco suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo
cum facere instituissent, bonis maiorem in modum
approbatibus; cognita re Lutherianus vehemen-
ter excanduit; vocatisque ad se confessim amicis ra-
biem doloremque suum impertijt, etiam atque etiā
obtestans, ne tantam ac tam insignem injuriam in-
ultam esse paterentur. Illi & eadem laborantes opini-
onum insanis, & magistri ignominia valde com-
moti, facta conspiratione, Ignatium & socios omni-
dolo per fas ac nefas euertere, nec modo fama, sed
etiam si res procedat, vita spoliare constituunt. Pri-
mum igitur tota vrbe fictis criminibus dissipant,

Ignatium

Ignatium sociosq. omni scelerum genere cooperatos, tum in Hispania, tum in Gallia, quin etiam nuper Venetijs falsæ religionis, & probri flagitijq. dānatos; & elapsos è iudicū manibus, ad corrumpēdam iuuentutem specie pietatis Romam se contulisse; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alios criminādo accusandoque, per summam iniuriam querere, vt sibi apud imperitum vulgus famam sanctitatis eruditioñisq. concilient. Cum aures nocti secundas, hæc & alia id genus quam appositissime ad veritatis imaginem & per se ipsi, & per emissarios opido sererent; tantam in inuidiam & odium breui seruos Dei adduxerunt, vt eos multi iam quasi facinorosos ac fugitiuos horrerent; ipsorumq. cōgrēsum & consuetudinem vulgo refugerent. Cumque iam res è sententia flueret, lœti successu aduersarij, præterea promissis ingentibus onerant subornatq. qui ijsdem fere nominibus que sparsa in vulgus fuerant, apud Vrbis Præfectum insolentes accuset. Has vero partes inexpiabili scelere sibi desumpsit Michaël Hispanus quidam, qui iā ante Parisijs in Ignatium debacchatus, ac deinde singularibus ab eodem Ignatio lucrandi fratris mirabiliter cupido prouocatus officijs, egregiam viri beneficentiam (vt fere fit) minime vulgari perfidia atq. impietate rependit, atque vt Ignatium & socios familiariter nouerat, conflictis quam maxime ad similitudinem veri criminibus, apud Præfectum sane magnam in suspicioñi cunctos adduxit. Omnino res erat insigni infamia; nec modo in Vrbe vulgi sermonibus terebatur, sed apud exterias quoq. nationes atq. prouincias aduersariorum nūtijs ac litteris percrebuerat, Ignatianos cum suo capite, deniq. manifestorum scelerum,

tum, hæresisq. conuictos teneri: videlicet, ut quas
noxij variis locis effugissent pœnas, eas iusto Dei iu-
dicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ thea-
tro persolueret. Interea Ignatius totius machinatio-
nis nequaquam ignarus; tretusq. tum præclaro con-
scientiæ testimonio, tum etiam Christi promissis, qui
se illi Romæ propitium spöonderat fore; omnes
inimicorum impetus, totamq. belli procellā inuicto
animo sustinebat; Deumque vna cum sociis pro ad-
uersariorum salute precabatur assidue. Iamq. causæ
dicēdæ tempus appropinquabat; cum incidit in eius
manus epistola, quam antea Michaël, recentibus qui-
busdam Ignatij meritis delinitus (quippe vel ferrea
pectoris interdum patientia & caritate flectuntur) ad
amicum nescio quem summa cum Ignatij & sociorū
laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris
causam iugulauit. namque vbi iudicij aduenit dies;
citato ad tribunal Ignatio, multa in eius vitâ ac mo-
res improbe méitus est Michaël. ad quæ cum Ignatius
admodum sedate respondisset, prolata ad extre-
mum epistola ac recitata, institit ab aduersario quæ-
rere, numquid eatum rerum meminisset? num chiro-
graphum agnosceret? Tum ille re inopinata percul-
sus, vietusq. conscientia, repente pallescere, titubare,
frigido sudore perfluere. quod vbi animaduertit
Præfectus (is erat Benedictus Conuersinus, vir pru-
dens, & in causis cognoscēdis apprime versatus) con-
festim suspicatus coitionem ac dolum, data opera
Michaëlem diligenter interrogat: cumq. non obscu-
ris vestigiis ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, seuerū
calumniæ vindicem sese prébuit: ac multis verbis in-
crepitum calumniatorem (quamquam Ignatio pro
ipsius periculo deprecante) insuper multauit exilio.

H Post

Post hæc Ignatius flagitare & vrgere, vt duo conspi-
rationis nefarię principes, quorum alter Mudarra, al-
ter Barreria vocabatur, Hispani ambo, quæ priuatim
in circulis cœtibusq. iactarant, eadē coram Præfecto
palam ac legitime exponerent, vt sibi diluendi crimi-
na, & se sociosq. purgandi copia fieret. Misso igitur
viatore, vadimonium obire coguntur. At illi, vetera-
tores & callidi, & cum in foro iudiciisq. diu multūq.
versati; tum etiam recenti Michaëlis malo facti cau-
tiores, vbi ad tribunal adfuere, per summam dissimu-
lationē se de Ignatio ac sociis & sentire quām opti-
me, & ad eam diem sensisse respondent: neq. ullum
esse crimen, quod ipsi quidem in eorum vitam mo-
resq. coniiciant. Atq. hēc, & alia eiusmodi coram iu-
dice: rati nimirum fore, vt Ignatius præclare secum
actum existimans, quod imminens calumniæ pericu-
lum euafisset; tam illustri præfertim accepta satisfa-
ctione proinde quiesceret. At ille multa ac magna,
quæ ad iuuandam Ecclesiam pertinerent, mente ac
cogitatione cōplexus; veritusq. ne si quid suspicio-
nis incōmodæ, aut si qua dedecoris nota nascēti So-
cietati adhæresceret, vel omnes in posterū ipsius co-
natus irritos redderet, vel certe magnū rebus geren-
dis impedimentum afferret; à Præfecto etiam atque
etiam postulare, ne fictæ aduersiorū palino diæ fi-
dem haberet: eos quippe alia tum sermonibus, tū per
epistolas longe lateq. vulgasse, ac quæ tunc ad tēpus
accōmodata, iudicij metu perterriti dixerint. quē nisi
à magistratibus rite cognita & quæsita publice coa-
guantur, malo videlicet publico per summum nefas
hæsurā in Societate magnam infamiam. proinde iu-
re se postulare, vt in sua dicta vitamq. omnē diligenter
inquirat; se suosq. ad causam vsq. cognitā in vin-
culis

culis habeat, ac prout re ipsa cōpererit, ita pronūtiet. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contra, aduersarij, veriti ne si quæstio perageretur, ingēti suo periculo ac damno paterent ipsorū artes atq. mendacia, per se suosque omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab instituta cognitione desisteret. Iamq. ut propter qui plurimum opibus & gratia poterant; in suam sententiam non modo Præfectum, sed Legatū etiam, qui Vrbi pro Pōtifice summo cum imperio prærerat, Cardinalem Neapolitanū adduxerant. quinetiam ex ipfis met Ignatij sociis non deerant, qui, aduersariis iam à suscepta actione deterritis, & sponte cedentibus, non vltra instandum, vitādas lites, paci & quieti consulendum esse censerent. At vero Ignatius in posterum longe prospiciens, eoq. iudicio non tam suā, quam Christi Domini causam agi prudēter animaduertens, nullis neq. minis, neq. promissis, nec suasionibus de sentētia deduci se passus est. cumq. omni ad eam rem conatu non semel adhibito, propter aduersariorum gratiā atq. potentiam nihil plane proficeret; non dubitauit, consulto per sacrificia precesque Deo, ad ipfis met Pontificis maximi fidem opemq. configere, qui Nicæa per eos dies, adulta iam æstate redierat, & in Tusculano secessu valetudinis causa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die venit, admissus Ignatius, Latino sermone (quippe qui nondū satis Italice nosset) eidem ex fide retulit, quo cōfilio à militari vita fese ad animorū auxilium, atq. ad litterarū studia trāstulisset: ac dum rem Christianam pro virili parte administrat, quoties, quot locis, quibusve noiminibus accusatus & absolutus fuisset. Nuper etiā ab Hierosolymitana peregrinatio ne bello prohibitū (quod Pōtifex ipse nō ignoraret)

H ij sc, cete-

se, ceterosq. eiusdē instituti laborisq. socios, qui se
vitamq. suam ad Christianę religionis amplificatio-
nem Sedi Apostolicā mancipassent, cum maxime in
vrbe Roma populum docere insitunt, paratique in
omnem quainuis arduam atq. longinquam expedi-
tionem, eiusdem Pontificis redditum nutumq. aude
præstolantur; circumuentos repente iniquorum in-
sidiis, & summam in inuidiam nō modo in Vrbe, sed
etiam apud remotas nationes adductos, ne id quidē
à magistratibus obtainere posse, vt iacta in suos mo-
res vitamque crima in cognitionem vocentur. Sibi
quidē proprię vtilitatis & nominis rationem (quam-
uis ea per se negligēda non sit) minus antiquam esse;
sed quoniam eodem iudicio & ipsorum existimatio,
& animarum salus agatur (omnium enim qui ad rem
publicam accedant rationes, non veritate solum, sed
etiā fama niti) petere se & orare, ne grauetur pro sua
sapiētia ac potestate perficere, vt Præfectus Vrbis in-
choatam quæstionem primo quoq. tempore pera-
gat; ne in Vrbe totius aequitatis parente, contra pau-
corum factionem opesque nullum inopiæ ac solitu-
dini præsidium fuisse videatur. Sub hæc audita Pon-
tifex bono esse animo iubet Ignatium; & collaudata
(quod antea fecerat) ipsius & sociorum industria &
pietate, Præfecto per codicillos imperat, iudicium
vtrq. reddat Ignatio, causam rite cognoscat, feratque
pro veritate sententiam. Evidem hoc loco adesse
in hi animis velim eos, qui Deū res humanas negli-
gentem circa cæli cardines otiari, non minus inepit,
quām impie fabulantur. ex iis quippe quæ cōsequuta
sunt, nemo sanus, paternam cælestis numinis curam
ac prouidentiam in suos, non clare perspiciat. Cum
enim tota aduersariorum actio ea maxime calumnia
niteretur;

niteretur; Ignatium sociosq. variis locis iure damnatos, ambustosq. iudicij flamma per dolum effusisse; cumq. longum & operosum esset, nemine præfertim necessaria in eam rem impendia subeunte, ex tam remotis disiunctisq. prouinciis rei gestæ seriem litteris consignatam, testibusq. firmatam ex forensi formula petere; plane djuinitus factum est, vt quotquot in Italia, Gallia, Hispania Ignatij iudices existissent, sub ipsum ferendæ sententiæ tempus Romam fere omnes alias alia de causa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiscopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primum de Ignatij fama capiteque cognorat, grauibus de causis Neapolim à Cæsare missus, in redditu commodum Romæ substiterat. Venerat eodē è Gallia, Parisiensis Inquisitor Matthæus Ori, Dominicanus, apud quem Ignatius, vt supra dictum est, semel iterūq. ab improbis fuerat accusatus. Deniq. in tempore Gaspar etiam Doctus à Venetiis adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæstiōnē præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduersariorum commenta detexere, cum summa testificatione virtutis ac pietatis Ignatij. Præterea litteræ ciuitatū, apud quas Italia tota Patres aliquandiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnum pondus ad illustranda ipsorum merita, & refellendas iniquorum columnias attulere. Iam vero Hercules quoque, secundus hoc nomine, Dux Ferrariensiū, qui Patribus familiariter vsus, iisdemque peccata ritu Christiano confessus, ex eorum etiam manibus corpus Domini sumpserat; libentissime fecit non modo vt per epistolam, sed etiam vt per legatum perspectæ ipsorum innocentiae ac sanctitati debitum testimonium laudesq. tribueret. Quibus rebus adductus Urbis Praefectus,

H iij fectus,

fectus, urgente præsertim Pontificis iussu, quamquam aduersariis omni studio contra nitentibus, denique sua sententia Ignatium & socios omni modo culpa, sed etiam culpæ suspicione liberauit verbis amplissimis, ciusque sententiæ, ad vindicandam insonrium famam, varias in prouincias testato descripta exempla dimissa. quibus ex rebus dici vix potest quantum Patribus vbiique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maxime ratione diu suppressa atque occultata veritas extulit aliquando se, ac malitia superata, processit in medium: quæq; machinamenta diabolus ad teneram adhuc Societatem deformandam atque adeo præfocandam artificiose parauerat, ea ipsa, moderante rem numine, in eius maxime decus & incrementa cessere. At vero insidiatorum longe dissimilis fuit exitus. Namq; minister conseleratæ calumniæ Michaël, fraude patefacta (quemadmodum dicebamus) in exsiliū actus est: Mudarra vero, & Barreria, factio[n]is & coitionis duces, cum deinde manifestis hæreticarum opinio[n]um criminibus tenerentur; alter mature sibi fuga cōsuluit, effigiemque suam pro se iudicibus concremandam reliquit; alter autem comprehensus, & causa cognita perpetuo carceri addictus, ad extremum tandem morte iam imminente resipuit: eidemque animam agenti quidam è Societate ad extremū usq; spiritum assedit; quæque illi tempori tribui solent, pietatis & caritatis officia præstítit. Porro Lutherianus ille concionator, qui totam conspirationem scelusq; conflatrat, intra catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cum religionis ac pudicitiae simulationem ultra sustinere non posset, larua deposita, palam fidei & continentiae bellum indixit, atque

atque ad optata hæreticorum lustra popinasque se contulit.

*Ignatius & ceteri Patres de constituenta So-
cietate deliberant. C A P. IX.*

Ac igitur falsæ accusationis procella Ignatius sociiq. defuncti, primum omnium (vrum æquum erat) ingentes & vniuersi communiter, & singuli priuatim egere diuinæ clementiæ gratias: deinde, partim quod aliqui subinde ad Ignatij institutum aggregabantur; partim etiam quod inaudierant, aliquot è suo numero varias in urbes atq. prouincias iam tum rogatu Principum à summo Pontifice destinari; visum est faciendum, ut de stabilienda quam maxime ad Dei gloriam, salutemque animarum Societate primo quoq. tempore inter se consulerent. ad eam quippe diem, communiantū officio ac pietate ducti, sine certis & propriis legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieuniis, & sacrificiis in eam rem quam accuratissime adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresque partiti sunt, vt diurna tempora Dei verbo, consuetisq. functionibus; nocturna vero priuatis interesse colloquiis, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæ situm est, vtrum Pontificis iussu digressi, prout se daret occasio, suam quisq. sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quamquam corporibus locisq. disiuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum communione, vt adhuc, fuerant, sic in posterum coniuncti esse deberent. Dictisq. sine variatione sententiis, nullum fuit dubium, quin tam suavis, tamq. arcta societas,

H. iiiij Dei

Dei prorsus munere ex tam diuersis moribus linguisq. coalita, omni conatu studioq. retinenda foret; tum ne qua Spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinitus fuerant in eam consensionem adducti; tum vero, ne concordiae atq. unitatis bonum amitteretur, quo nihil est ad res magnas atq. arduas moliendas, & obstantia quæque perrumpenda, valētius. Cum hæc & alia multa in eam sententiam ingenti alacritate & gaudio spirituali pro se quisque dixisset, magnopere incensis ad mutuam caritatem & benevolētiā animis, cœtus ille dimittitur. Proximo deinde confessū de religione relatū est, placeret ne ad vota duo Pauperatatis Castitatisq. rite suscepta, tertium perpetuæ item Obedientiæ adiūgere, & è suo corpore eligere, qui ceteris ampla cum potestate præcesset. In eam rem, quod maioris momēti videbatur esse, diem profери placuit, spatiūque seorsum singulis ad deliberaandum dari, atq. interim instauratis precationibus & sacrificiis, diuinæ sapientiæ lumen opemque diligenter exposci. Ut igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in vnum congruēre sententiæ, quandoquidem Christum Dominum ac magistrum sibi pro viribus imitandum cuncti suscepserant, quoniam ille sese perfectum atq. integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis obtulisset, prorsus oportere ut ipsi quoq. pro suo modulo Christū effingerent: ac quemadmodum singulorum corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipsum per castimoniam Deo immolatum esset; sic animus quoq. ante cœlestes aras per obedientiam spiritualis victimā caderet, præfertim cum hoc sacrificio nullum diuinę maiestati gratius aut suauius esse constaret. Ergo sine controuersia delendum videri, cui omnes in terris tamquam

tamquam Christo parerent; cuius in verba iurarent;
deniq. cuius sibi nutum ac voluntatem instar diuini
cuiusdam oraculi ducerent. His ita constitutis, deinceps
quesitum de huius ipsius potestate, utrum certo
dierum spatio definitam, an vero perpetua esse oportet.
Perpetuam esse placuit omnibus, idq. cum alias
ob causas, quas commemorare hoc loco necesse non
est, tum vero ut negotia grauiora, quae ad conficien-
dum non modo plenae libertatis, verum etiam longi
fere temporis indigent; leniter, & ex animi sui sen-
tentia posset ad exitum sine vlla trepidatione perdu-
cere. Additum ad haec, ut Societatis candidati, cum aliis
experimentis, tum vero praeципue spiritualibus exer-
citationibus, peregrinatione, & infimis publici ali-
cuius valetudinarij ministeriis probaretur. Itemque,
ut quicunque Societatis instituta profiterentur, ij ad
tria solemnia vota, quae nobis cum aliis dicatis Deo
familiis fere communia sunt, quartum nominatim
adiungerent; quascumque ad fidelium vel infidelium
terras Christianae rei causa Pontifici maximo ipsos
mittere placuisset, eo sine vlla tergiuersatione, atque
adeo sine vlla non modo mercede, sed ne viatici qui-
dem petitione profiscendi. ac simul, concepta ver-
borum formula se obstringerent, puerili aetati per ca-
techesim erudienda; quod hoc remedio nullum ferme
efficacius foret ad intemeratam fidem tuendam, ac
prauae religionis prohibenda contagia. Atque hoc
maxime quarto voto a ceteris religiosis minima So-
cietas nostra distinguitur. Haec igitur & alia id genus
nonnulla per eos dies ab Ignatio patribusque decreta
sunt: eidemque Ignatio negotium datum, ut ea in sum-
mam redacta, Pontifici maximo primum Apostolica
auctoritate sanctienda atque approbanda proponeret;
deinde

deinde ut eadem ipse postea per otium fusius explicaret ordinaretque, & quām accommodatissimas ad Societatis vocationem & spiritum leges canonesq. perscriberet.

*Patres in varia loca Pontificis iussu
discedunt. C A P. X.*

Vb hæc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot operarios ab Ignatio in varias atri Ecclesiastici vineas postulauit. Id nostræ Societati fuit Apostolicæ peregrinationis exordium. Rainutio Farnesio Cardinali, eximia spe summæ virtutis adolescēti (qui multo deinde post, matura virtute vir, Bononiensis Episcopus obiit) per eos dies cum amplissima potestate legatio Parmensis obuenerat. Huic, Pontificis iussu, legationis comites, & rerum spiritualium ministri duo, Petrus Faber, & Iacobus Laines ab Ignatio dati: Senas vero in Etruriam, Paschasius ad instaurandam sacri cuiusdam cœnobij disciplinam ab eodem Pontifice missus est. In Ænariam seu Inarimem insulam, pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla: Brixiam in Cenomannos ditionis Venetæ, Claudius Iaius grauibus item de causis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras primū Societati patuit aditus. Brasilicam oram, & præterea quidquid inter inaccessum olim Bonę spei promontorium, vltimosq. Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gange superato, Lusitani, armatis classibus, ante annos aliquot, ingēti ausu & labore, æque fortiter ac feliciter aperuerat. neq. Ioannem hoc nomine tertium Lusitaniae Regem insigni virtute ac pietate virum,

virum, vlla magis angebat cura, quām vt barbaras il-
las nationes à misera dæmonū seruiture ad vnius ve-
ri Dei notitiā cultumq. traduceret. atq. ob idipsum,
quos in ea mitteret loca præcones Euangelij, & mo-
ribus & eruditione præstantes, tota Europa impédio
conquirebat. Eius rei conscius Iacobus Gouea, is qui
Parisiis in ipso virgarum periculo singularē Ignatij
fidem virtutemque, ingēti cum admiratione cogno-
rat, proculdubio statuit, illum & socios ad Indicam
expeditionem fore quām accommodatissimos, quo-
niam quidē ab Hierosolymæ accessu bello impediti,
quemadmodum audierat, in Italia substitissent. Neq.
tamen quidquam eius consilij ratus impertiendum
Regi antequā ipsius Ignatij voluntatem explorasset;
pro amicitia ad illum scribit, quām libente Lusitanię
Rege, quām spatiofus bonorum industriæ pietatiq.
campus in India pateat. sibi quidem, quādo illum &
socios ab Hierosolymitana curatione arceat bellum,
sanctissimis ipsorum studiis prouinciam in primis
aptā videri. Si conditio placeat, vltro semet apud Re-
gem totius negotij fore interpretē pollicetur. Ad ea,
cum gratiarū actione rescripsit Ignatius, neq. sc., neq.
socios esse iam sui iuris, quippe qui summo Christi
Vicario semetipſi perpetuo nexu Obedientię manci-
passent. proinde agendū esse cum Romano Pontifi-
ce, quidquid ille iussisset, id vero sine mora facturos.
Quo accepto respōso Gouea, cū facile speraret à Pō-
tifice impetrari posse; rem totā Regi suo per litteras
aperit, ipsumq. exēplar epistolæ Ignatij ad eū mittit
cū summis illius & sociorū laudibus, etiā atq. etiam
suadēs, vt eiusmodi virorum opera potissimum vtatur,
neu tā præclarā occasiōne elabi patiatur ē manibus,
cui similē fortasse nullam sit in posterum habiturus.

Haud

Haud incassum adhibita hortatio . quippe Rex & sua sponte iam incitatus, & Goueæ talis viri monitis & auctoritate permotus, confessim Petro Mascarenæ, suo apud Pontificem maximum Oratori mādat mox in Lusitaniā redituro, det operam ut quām plurimos ex Ignatij disciplina secum deducat, Euangelij causa mittendos in Indiam, eaq. de re cum Ignatio quāmprimum agat : si res cum illo minus procedat, omni conatu cum ipso Pontifice transfigat . vtique, ne sine tali comitatu reuertatur ad se. Hoc tam seuerro mandato legatus accepto , sine cunctatione Ignatium conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) concilianda benevolentia; mādatum sui Regis exponit, Patresq. minimum sex in missionem Indicam postulat . Ad quem ille submissa oratione , tam honorifico Regis de se iudicio gratias cum egisset, eadem ferme quæ ad Goueam respondit : quod ab se petatur, totum id ē summi Pontificis voluntate imperioq. pendere. qui tamen, si, quid ego sentiam quæris (inquit Ignatius) vnum aut alterū fortasse tibi concederit, plures vero nequaquam. At ille cum nihilominus in eodem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nusquam operam collocari fructuosius posse ; tum Ignatius, quasi futura præagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora, clarissime orator. quippe si ē tam exiguo numero, sex vnam dūtaxat in prouinciam demas, quātulum, quæso, reliquo terrarum orbi supererit? Neq. tamen idcirco ille ab incepto desistit. quoniam Ignatium flecti posse diffidat, ad ipsum adit Pōtificem, narrat quid sibi ab Rege mandatum sit, suppliciter etiam atq. etiam obsecrans, ne in tam honesta causa, tamq. pia, frustrari se, Regemq. suum concepta peropportuni subsidijs spe patiatur.

Hic Pon-

Hic Pontifex, quamquam latus ab vrbe Roma potissimum, vt par erat, peti sacri Euangeli nuntios, & insuper, tanto Regi, tamq. de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exoptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne partis obsequiu abuti pro potestate videretur (qua erat lenitate ac sapientia vir) auditio legato, rem ipsam probauit, de numero ad arbitrium reiecit Ignatij. Is proinde (sane quām ægre ferente Mascarenia, neque tamen aspernātē quod datum est) post multas in eam rem fusas ad superos preces, quemadmodum antea significauerat, duos dūntaxat gloriose muneri destinauit: Simonem Rodericum Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui cum idcirco Romā euocatus, grauiter ischiade laboraret: neq. legatus Regius māturo iam reditu exspectare diutius posset, ægro Bobadillæ, sibique vicem erectam dolenti, Franciscus Xauerius repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, iterque longinquum: &, cum fere nullam in spem reditus, tum vero in apertum pene quotidie vitæ discriminem. Sed quæcūque alios ab eiusmodi consilio retardassent, ea ipsa incitamenta fuere Patribus, cum se quisque tali sorte præ ceteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam naui celeriter antecessit: ac deinde Regis Lusitanę iussu, procurumq. rogatu, quamuis inuitus, in eadem prouincia substituit. Xauerius autem, vti delatū ad eum est, confessim exfiluit gaudio, datoq. sibi tempore vix quod satis esset ad laceram attritamq. tunicam resarciendā, & salutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quod se deniq. voti compotem effecisset. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignorantie Dei, in vltimis regionibus

gionibus, animarum, iam ante miserari, & meslīs potissimum Indicæ magnitudinem crebris cōsueuerat usurpare sermonibus. Quin etiam per quietē non semel erat sibi visus Æthiopem in humeros sustulisse usq. adeo pōderosum, ut ipsa oneris magnitudine excitaretur ē somno mire defatigatus, mēbrisq. omnibus dolēs: continuoq. rem omnē Iacobo Laini patefaciebat eiusdē cubiculi socio. Hęc igitur fuere nostris hominibus Pontificiæ missionis initia: Patresq. in varia deinceps loca profecti, maiorem in modum aucta Societate, institutisque supplementi causa tota ferme Europa collegiis, domibusve, res eas Deo duce atq. adiutore gessere, quæ proprio, & quidem iusto volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant.

Ignatius plebi fame periclitanti succurrit.

C A P. XI.

NEq. vero Ignatio & ceteris qui remanserāt Romæ, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu M. D. XXXVIII. insignis annonę caritate, ac per hiemem præcipue tanta frugum inopia, ut passim iacentes in publico pauperes frigore fameq. confecti, miserandum in modum exspirarent. Quo spectaculo commotus Ignatius, tantæ calamitati sibi omni ope subueniendum putauit. Iamq. è Garzonij villa, cum suis in Urbis frequentiora loca migrauerat, laxiore sibi ab amicis domo conducta, ad circum Flaminium, in ea regione quæ sancti Angeli ad forum Piscarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampla cœnatione fœno stragulisq. dispositis, & in pauperum alimenta eleemosynis vndiq. corrogatis, in omnes partes dimisit qui in id hospitium

id hospitium, ut quemq. periclitantem extrema inopia inuenissent, vel inter manus, prout res ferret, vel gestatoria sella deucherent. Cum strenue curaretur, adhibitis etiam vbi opus esset, adiutoribus baiulisque, breui numerus decubentium ad quadringentos ascendit. Hic vero, eodem Ignatio praefide ac duce, Patrum fratumque sese caritas ac virtus exercuit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda presto aderant. Inde ad sua quisq. officia discurrere sine villa perturbatione vel tumultu; alij recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum sordibus in lectulo collocare; alij assidere languentibus, eosdemq. amicissimis consolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter, aut aliunde missos instruere; illi fercula inferre, & longa inedia propemodū enectis pretiosa instillare liquamina: hi cubilia sternere, illi scopis pauimenta purgare: deniq. certatim omnes munere suo ita fungi, ut praecclare testarentur, in minimis illis agnoscere se Regem regum & Dominum dominantium. neque vero corpora solum egentium, sed animi quoque eadem opera curabantur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probe instituti, multi à turpi questu, fraudibusq. deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cœlesti longo interuallo refecti sunt. Deinde ut aliqui conuauerant, succendentibus inuicem aliis, cum tegumentis ad frigus arcendum, & certo pecuniae subsidio dimittebantur. Ea res per Vrbem vulgata, magnam populi benevolentiam conciliauit Ignatio. atq. ad eam Christianæ humilitatis caritatisq. officinam visendam interdiu promiscua turba, noctu vero etiam vii principes ventitabant: ac tanta fuit exempli vis,
ut qui-

vt quidam, cum præsentes non suppeteret sibi nummi, depositis illico in usus pauperum vestimentis dormum seminudi reuerterint. Alij etiam sancta æmulatione incitati, eiusdem conditionis homines, quoru non deerat passim copia, hospitio susceptos benigne curarunt. Multi præterea proceres, in glorioſi operis perfectionem, Ignatio pecuniæ summam vltro detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filiæ, Octauio Farnesio nuptæ, Placentinorum & Parmensium hodie Duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atq. eius pecuniæ, cum Ignatius intelligeret, se vel maxima eorum qui contulerant voluntate, partem aliquā in suas & suorum necessitates erogare posse; tamen tanta fuit religione vir, vt ne obolum quidem nisi in externorum pauperum commoda insumpserit, relatis in codicem accurate nominibus, vt omniū prorsus ratio constaret. Atq. hunc maxime in modum labor ad exactam usq. hiemem secunda ciuitatis admurmuratione perductus. ac vere deum ineunte, frumenta partim ab iis qui suppresserant, sponte prolata; partim à magistris aliunde conuecta sunt. Ea re non mediocriter annona laxauit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adiuuante, ad solitos quæstus & opicia rediit.

Confirmatur à Pontifice maximo Societas.

CAP. XII.

In terea, cum ad Ignatium studio religiosi aliqui subinde se adiungerent; nequam immemor ille, quod ad Societatem confirmandā attinebat, negotij paulo ante suscepti; quidquid à publicis occupationibus otij datum

datum est, in eam ipsam rem diligentissime cōtulit.
ac primum totius instituti formulam (fusius postea
explicādam) ad certa capita dilucide rededit, ac bre-
uiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Ponti-
flex maximus per autumni ferias è turba negotijsq.
Tibur sese receperat; eam formulam auctoritate A-
postolica sanciendam eidem Pōtifici suppliciter ob-
tulit per Gasparem Contarenum Cardinalem , de
quo supra dictum est, ob egregiam virtutem sapiē-
tiamq. Principi in primis acceptum, nostriq. ordi-
nis amicissimum. quam ille vbi perlegit; confessim,
Spiritus, inquit, Dei est hic. ac multa præterea in eā
sententiam adiunxit, quare cōsideret recentem hu-
iusce manipuli ardorem, tali tempore diuinitus ex-
citatum, afflīctis Ecclesiæ rebus non leui tum præ-
sidio, tum ornamento futurum. Verumtamen, vt in
tanta re ne minus consulte quidpiam statuisse vide-
retur, totum negotium delegauit tribus viris è sa-
cro collegio Cardinalium, apud quos minimum lo-
cifore putauit gratię. In ijs fuit Barptolemæus Gui-
dicionius Lucensis, vir diuini humaniq. iuris appri-
me peritus, idemq. nouarum religionum adeo non
amicus, vt de ijs ad certum numerum redigendis li-
brum etiam conscripsisse dicatur . Is, præiudicata
iam causa, collegas nequaquam propensos in Ignatium,
facile in suā sententiam adduxit, certamq. pro-
pemodum confectamque rem, consilio & auctori-
tate sua pene discussit. Quod vbi sensit Ignatius, pa-
rum præsidij ratus in hominibus esse, ad opem diui-
nam de more configuit. ac præter ieunia, supplica-
tiones, ceteraq. ad numen propitiandū adhiberi so-
lita, cœlestes insuper hostias eo tantū nomine per se
& per amicos immolauit, ad tria millia. qua procu-
ratione,

ratione, intra finem anni vertentis, cum ceterorum, tum præcipue Guidicionij ita immutata voluntas est, ut cum de multitudine religionum cohibenda idem quod antea omnino sentiret, huic tamen refragari se ultra negaret posse, diuino videlicet monitu, & occulta spiritus operatione vehementer instictus. Ita, qui diu valde anxios habuerat Patres, eorumq. spem varijs frustrationibus propemodum extinxerat, idem vna cum ceteris collegis repente placatus ac fauens, rem ultro suscepit, commendauitq. Pontifici, Tibure denuo commoranti; quilibentissimo animo & Societatem ipsam, & Societati inditum nomen rite sancteq. approbavit V. Non. Octobris, anno M. D XL. idq. testatum voluit esse publicis litteris eodem die locoq. datis; cum eo iné, vt in vniuersum socij ne plures sexaginta numerarentur. Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. si quidem triennio post, cum varijs locis atq. prouincijs Deo adspirante constaret egregius operæ fructus; ab eodem Pontifice limes ille omnino sublatus est, liberumq. Ignatio & successoribus relictum, cui libet petenti Societatem dare. quod item appetet diplomate dato pridie Idus Martias anno M. D XLIII.

Præpositus Generalis creatur Ignatius.

C A P. XIII.

IGTVR post multas difficultates approbata deniq. Societate; gratiæ primum (vt equū erat) actæ superis, quorum benignitate res bene feliciterq. vertisset: deinde, quoniā in dies à Pontifice missio Patribus imminebat; è suo corpore Præpositum Generalem (sic enim qui

qui cūctis præcesset appellare placuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis autē status per id tempus erat eiusmodi. Frāscus Xauerius, & Simon Rodericus in Lusitaniā erant profecti. Petrū Fabrum Cesaris legatus Ortizius ad Vormatiēsem conuentum Pontificis permisso in Germaniā adduxerat. Iacobus Laines Parmae, Claudio Iaius Brixie, Senis Paschasius agebant. In Brutios Nicolaus Babadilla discesserat. Cū Ignatio Romæ duo dumtaxat è Patribus versabantur, Salmeron, & Codurius. tyrones vero, qui nomen dederat Societati, partim apud Ignatium erant, partim studiorū causa ab eodem Parisios missi, necessaria ad bellū spirituale arma enixe parabant. quidam etiam ad res domesticas cōponendas in Hispaniam profecti; & cōcionibus iam tum, & colloquijs, ingenti hominū approbatione, Societatis nomen longe lateq. vulgauerant. Hoc Societatis statu, cū Præpositi eligendi tempus adesset, Patres qui quidē in Italia erant, per litteras moniti, quod rei Christianæ cōmodo facere possēt, creandi Præpositi causa ad Vrbem accederent; sub initium Quadragesimæ anni M. D. XL. cōuenere omnes, uno dempto Babadilla, quē in oppido Bisiniano tum maxime res gerentē, abduci rursus ab opere Pontifex noluit. Is, & ceteri qui longius aberant, suum quisque in schedula suffragium rite obsignatum, partim in discessu reliquerant Romę, partim deinde misere inclusum epistolis. Ac primum tridui supplicatio indicta, vetitumq. inter ipsos de Præpositi electione colloquium est. deinde coniectis in vnam schedulis, triduum insuper continuatæ process: ac septimo denique die legitime extractis regularitatibz. suffragijs, Præpositus declaratur Ignatius,

I ij

nemine

nemine præter ipsum Ignatium discrepante: namq.
is consulto, ne vnum nominatim ex omnibus deli-
ligendo , ceteros quodammodo notasse videretur;
in schedula scriperat, se ad eum accedere, in quem
plurimā suffragia conuenirent, vno se dumtaxat ex-
cepto . Igitur explorata iam numinis voluntate, ad
Ignatium venerabundi currunt Patres. at ille, pa-
rendi nimirum longe quām imperandi cupidior, se-
uero vultu iubet eos absistere , negatq. se munus vi-
tribus impar suis vlla ratione subiturum: multaq. se-
rio disputat, cur alium potius quemlibet sibi suffi-
cere debeant . Sed videlicet quibus rebus putabat
voluntates Patrum alio posse transferri; eæ ipsæ vel
maxime studia eorum incendebant . nihil enim ad
conciliandos homines æque valet, atq. animi mo-
deratio atq. submissio. quo factum est, vt nihil eorū
quæ ad munus detrectandum Ignatius afferebat, a-
liquandiu non modo ad animum admitterent, sed
ne ad aures quidem . Sed post multam denique alter-
cationem ægre Ignatius tenuit, vt amplius in tertiu
diem obsecratione protracta , rursus in suffragium
iretur. quo die cum idem prorsus omnium consen-
sus extaret, neq. iam locus tergiuersationi videre-
tur esse; tum Ignatius : Quandoquidem vos in me
potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem,
meæ conscius infirmitatis, vestro iudicio salua reli-
gione assentiri nequeo; reliquum est, vt huiuscēdē
trouersiæ arbitrum diligamus eum qui mihi à con-
fessionibus est; quóque, vt scitis, vtor diuinæ volun-
tatis interprete . (is erat ante conditam Societatem
frater quidā Theodosius ex ordine Minorum, ce-
nobij quod ad sancti Petri in monte aureo, qui fuit
olim Ianiculus, appellatur.) Quod, ne frustra diutius
tenderent

tenderent Patres, eo facilius concessere, quod minime dubitabant, quin ipsorum suffragij prærogatiuā ille quoque sua sententia comprobaturus esset. neque eos fecerit opinio. Cum enim rem totam ad eū detulisset Ignatius, imbecillitatem suam corporis animiq. commemorans, dein etiam atq. etiam obtestans, ut se tanto onere leuatum vellet; ille, cognitare, tantum absuit ut precibus Ignatij cederet, ut etiam obiurgauerit hominem, quod, tam explorata diuina voluntate, Spiritui sancto diutius restitisset: & simul, ne dissimulationi esset locus, vltro adjit Patres, ac de suo respōso certiores fecit. Quibus rebus denique viētus Ignatius, omni spe in uno Deo rei bene gerendæ reposita, dedit manus, diemq. constituit x. Kal. Maij, quo die ad auxilium diuinum implorandum, præcipua septem Vrbis templa simul omnes obirent, & in diui Pauli potissimum (quoniā eius maxime Apostoli vestigia sequerentur) solemni professione suæ religionis vota susciperent. Ut igitur ea dies adfuit, in eo templo ad facellum beatæ Virginis, vbi tum Eucharistia custodiebatur, quod facellum ad imos gradus est aræ maximæ, sub ipsam cœlestis panis communionem, ipse primum qui sacrificabat Ignatius, tum ceteri sua quisque vota clara voce de scripto ex Apostolici diplomatis formula nuncuparunt. deinde sumpto ex Ignatij manibus corpore Domini, post gratiarum actionem, sacratissima eius ædis loca religiose cum adjissent, circa aræ maximam, sub qua Petri & Pauli Apostolorum ossa condita sunt, cuncti cōsistunt, flentesq. præ gaudio, & suauissime amplexantes inter se, gratulantur denuo superis, quod cœptis adfuerint, suamq. Societatem arctiori vinculo colligarint: deinde reli-

I iij qua

qua templo pari lætitia ac pietate circumveunt. Quibus rebus ingenti omnium consensu & cōspiratio-
ne peractis, magistratum Ignatius inijt. ac primum
omnium, ad constituendam domesticam disciplinā
adiecit animū, quæ digna tali instituto, digna Chri-
stianæ philosophiæ professoribus haberetur. Itaque
ad ceteros prouocandos, atq. ad iacienda in tyronū
animis veræ humilitatis fundamenta, in sordidis cu-
linæ ministerijs aliquandiu versatus est ipse, tanta
cum alacritate ac diligētia, quasi tum primum ad suā
ipsius emendationem, vitæ spiritualis curriculum
esset ingressus. neq. tamen interea grauioribus ne-
gotijs deerat, temporibus ita distributis, vt quātum
ficeret, vtriq. muneri satisfaceret. accedebat ad hęc,
summus paupertatis amor, summa in viētu cultuq.
frugalitas; præterea in singulorum officijs exigen-
dis, erratisque puniendis admirabili mīta lenitate
seueritas: in subleuandis vero omnium & animi &
corporis necessitatibus, cura & vigilantia plusquam
paterna. cumq. ad ea caritatis officia, prout res po-
stulabat, oportunas insuper adhortationes &
publice & priuatim adhiberet; haud sane difficile
fuit, in animos, recentissimo tum Societatis sp̄rita,
sponte incensos officio ac religione, eos mores eā-
que viuendi rationem inducere; vt (si cælestibus ter-
rena comparare fas est) intra illa tecta parietesque,
angelorum in humanis corporibus quidam conui-
ctus videretur esse. nullæ tum querimoniæ, nullæ
detractiones, nulli susurri quibus incommodæ su-
spiciones excitantur, & disiungūtur animi; sed acer-
rimū sui cuiusq. deprimendi submittēdiq. certamen;
in superiorum iussis excipiēdis exsequendisq. alaci-
tas ingens; mirus in cōmunicando interpretandoq.
candor

candor atq. simplicitas; oculorum ac sensuum intēta custodia; studium precationis ac solidæ virtutis ardens; queque ex his rebus necessario prouenit, admirabilis in magna nationum, etatum, ingeniorum varietate concordia. Itaq. coniectis, ut sit, omnium oculis in ordinem nouum; breui non ad nostros tātum, verum ad exterios etiam, salutaris exempli manare vtilitas cœpit. Adolescens quidam, egregijs naturæ adiumentis, è Septemtrionali plaga Romā aduenerat, nō modo Lutheriana tabe infēctus ipse, verum etiam mire cupidus eiusdem longe lateque vulgandæ. Is cum ex occasione sese in hominū cœtus infereret, verbisque venenatis clericorum vitam ac mores sumimam in inuidiam vocaret primum, deinde abductis à sacerdotum reuerentia mentibus praua dogmata sensim instillare quotidie pergeret; patefacta re, iussu magistratum cōprehenditur. qui cum & ipsi per se, & sacræ Theologiæ magistris adhbitis, illum ab opinionum insania reuocare frustra conati essent; ne quid intentatum relinquenter, etatem & ingenium miserati, prius quam in eum lege ageretur, accersito Ignatio rem totā exponunt. quoniam ipsorum neq. adhortationes, neq. minæ proficiant; habeat illum aliquandiū apud se, videat etiā atq. etiam, vt errantem ouiculā ad Ecclesiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clementer acceptum hēreticum domum adducit. neq. vero sapiētes iudices frustrata spes est. siquidem adolescēs ab Ignatio socijsq. amicissime habitus; eorū dictis, factis, institutis accurate obseruādis paulatim affici atq. immutari Dei beneficio est cœprus; & quā antea respuerat medicinā, libentius in dies accipere: ac deinū perseveratibus Patrū officijs, & diligentissima curatione,

1 iiiij eo pro-

eo processit res, vt euulsis letaliū dogmatum fibris priorem pertinaciam gemebundus agnosceret: nec ante à salutari incœpto destitit, quām voluntaria abituratione detestatus errores, ingenti bonorum tú admiratione, tum gaudio, cū Ecclesia sancta in gratiam redijt. Is deinde, quærētibus viris graubus cur qui antea tot machinis oppugnatus peruicacissime restitisset, Ignatij deniq. & Patrum hospitio & consuetudine vinci se passus esset; sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisq. (licet in eo quoque genere valerent plurimū) quām spectatę sanctitati virtutiq. cessisse: quòd ita apud se prope necessario statuisset, à tam incorruptis moribus, à tāta pace atq. cōcordia, à tam bonis operibus rectā in Deum fidē abesse nullo modo posse. Quæ res documento esse potest hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christum animas ingenij ac doctrinæ præsidia requirantur, tamen conspecta vitæ morumque innocentia plus multo quām litteris aut cōcertationibus profici. Alius quidam filius familias, desertis liberalibus studijs, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cum neq. à parentibus iam, neq. à magistris regi ullo modo posset, Ignatio traditur, cuius lenitate, itemq. ceterorum Patrū præceptis atq. institutis accuratissime exultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admirantibus ita pudicos modestosq. induit mores, vt vix minimum in illo vitium reprehēderes. Multi præterea omnium ætatum atq. ordinum, quos præceps in omnem' licentiam natura cupiditasq. corruperat, Ignatij consuetudine exemplisq. incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adiuuante rediere.

Genera-

*Generalis Ignatius denuo Catechistæ munere
fungitur. C A P . X I V .*

PE R eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatus Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus insti-
tu, diuitijs & cōmodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi vltro de-
poposcit, & egregie præstiterit; in alimēta Patriū (erat
autem Virbe tota notissimus, & apud principes gra-
tiosus) eleemosynis vndiq. corrogandis. quæ res
Ignatium & socios magna molestia liberauit; quip-
pe quos in spiritualem proximorum salutem omni
studio intentos, temporariæ curæ ad eam diem val-
de impedierant. Eiusdem Petri opera templum etiā
proprium Societas nacta est sanctæ Mariæ à Strata,
non satis amplum illud quidem, aut commodum,
sed tamen in celeberrima Vrbis regione, & ad So-
cietatis functiones in primis idonea: cuius loco, dū
hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis,
Pauli i i i. Pontificis maximi nepos, ædem nomini
Iesu magnificissimam regio sumptu exstrue-
bat. Ei templo deinde adiuncta domus est, quam hoc
tempore Patres incolunt, Philippi Archinti bene-
ficio, Salassiorum Episcopi, qui tum Pōtificis vices
in diœcesi Urbana gerebat, viri de Societate vniuer-
sa in primis optime meriti. In eo igitur tēplo Ignatius,
professionis lege, sex & quadraginta diebus
Christianæ catechesi operam dedit è loco superio-
re, magna & assidua non modo plebis, verum etiam
præstantium virorum frequentia: prorsus, ut quidā
ex optimatibus palam gloriarentur, beatosq. se fer-
rent,

rent, quod nullam omnino ex Ignatij concionibus omisissent. Agédi autem rationem sequebatur eiusmodi. Fidei præcepta & mysteria cognitu necessaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatq. ubi opus esset, eadem sèpius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusi, non tam ad ingenij vel doctrinæ ostentationem, quam ad pietatem excitandam, populumq. permouendum accommodatos. idq. tam veris graibusq. sententijs, tam ardenti vultu oculisque, ut diuinam moris ignem vndiq. spirare videretur, minime fucata eloquentiæ vir, nec in singulas voces numero sq. solicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequentis. Itaq. perorationem eius, nō ineptus populi plausus, aut stulta facundiæ commeditatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteactæ vitæ detestatio falutaris: ut vel defixis humi oculis tristes ac sibimet irati discederent: vel etiā illico fese ad sacerdotum pedes abiijcerent confitendi causa tanto cum fletu atq. singultibus, ut lingua soluere, aut vocem in verba formare vix possent.

Societas augetur, distribuuntur prouinciae.

CAP. XV.

IN T E R hæc Societas maiorem in modū crescere, sublatisq. Pōtificis decreto cæcellis, quos initio idem Pontifex (ut dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim ad militiâ spiritualem Ignatiodare nomina. Cumq. noui ordinis fama, bonusque odor instituti operis manaret quotidie latius; Patres varijs orbis terræ locis vehementer expetebantur.

Itaq.

Itaq. ab Romana domo tamquā à metropoli, disiū-
ctissimas in regiones, ciuitatum Regumq. inuitatu-
missæ colonię; domusq. vel collegia ingenti appro-
batione cōstituta: primum omniū in Lusitania, atq.
adeo in ipsamet India, sumptu ac munificētia Regū
Lusitaniae; tum aliorum pietate in Hispania, Gallia,
Germania, Italia. sed cum aliæ pleræq. nationes aui-
de Societatem amplexæ sunt, tū vero Sicilia & inui-
tauit per honorifice, & permisso Pontificis maximi
acceptam, in primis copiose ac benigne tractauit;
adnitēte præsertim Ioanne Vega Hispano (qui re-
gnum illud pro Cæsare administrabat) præstanti nō
minus religione, quā prudentia viro; cuius, etiam an-
tea, dum Romæ legatus Cæsaris ageret, plurima &
maxima in Ignatiū & socios egregiæ cuiusdam be-
nevolētię documenta cōstiterant. Itaq. tam late iam
fusa Societate, nō modo collegijs domibusve recto-
res præficere, vt antea, sed etiā Prouinciales præpo-
sitos quos appellant, cū ampla potestate in singulas
nationes describere coactus Ignatius est. Ac primū
Lusitaniae præposuit Simonem Rodericum, deinde
Hispaniae Antoniū Araozium Catabrum, Italiæ Ia-
cobū Lainem, Indiæ Frāciscum Xauerium, Germa-
niæ Petrum Canisiū, Galliæ Paschafium Broëtium,
alijsq. deinceps alios. Nam vrbana prouinciam, nisi
si quando grauiori valetudine premeretur, ad extre-
mū vlsq. ipse administravit. Interea de Societatis v-
niuersæ progressu mire sollicitus, à singulis Prouin-
cialibus per litteras pensum exigere; vnicuiq. māda-
re diligentissime quæ è re cōmuni essent; Romę ve-
ro, præter domesticæ disciplinę curā, de qua dictum
est, ceterasq. functiones, multa & grauia quæ ad in-
crementū ac defensionē catholicæ fidei pertinerēt,

partim

partim cum summo Pontifice, Cardinalibus, legatisq. Principum coram, partim etiam cum ipsis Regibus atque Principibus per epistolas & interpres agere. Accedebat ad hæc, solicitude ingens, atq. indefessus labor in subleuandis pauperum difficultatibus; orborum orbarumq. educatione ac pudicitia procuranda tuendaque, & perditis mulierculis à turpi quæstu ad frugem & continentiam traducendis.

Variae in Ignatium tempestates excitantur.

C A P . XVI.

VI B V S ille rebus dum Christi causam agit intrepide, multorum ut fit, odia similitatesq. contraxit. In ijs aulicis quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore potens & gratiosus, cum abductam à se mulierculam, quam misere deperibat, & in male nuptarum, ut appellant, cœnobio collocatam ferre non posset; sanguine in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarsit, ut pæne furere videatur. Ac primum, facta manu, fenestras cœnobij lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem, & socios, in circulis cœtibusq. omnia maledicta conferre, quin etiam ex occursum probris & contumelijs eisdem incessere; deniq. ad eos funditus euertendos, improbissimas in ipsorum vitam calumnias dissipare; quæ domos primum nobilium circumlatæ, celebratæq. sermonibus (quos partim prona in deterius persuasio!, partim vœsanis illius artificium dolorq. excitabat) ad Cardinales etiam, atq. adeo ad ipsum Pontificem peruenierunt.

Igitur

Igitur vulgus, ut est pluma & folio leuius, quos nuper summa cum approbatione suspexerat, eosdem repente conteinere, & acerbiore in dies odio exse- crati, & singulorum caput dira imprecatione defi- gere; prorsus ut iam non modo cum proximis age- re, sed ne pedem quidem ianua tuto efferre possent. Principes vero, licet magna ex parte fictas crimina- tiones putarent, tamen rati subesse profecto nescio quid, quod tantæ inuidiæ flammarum foueret; vel im- mutata, vel certe labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamvis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sine rei Christia- nae iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis ferociam posse, primo rem dissimulare, atque adeo officijs cum improbitate certare: deinde ubi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam priuato dolore, quam rei publicæ detrimēto permotus, ad Summum Pō- tificem adiit, ab eoq. suppliciter impetravit, ut cri- minum, quæ sibi suisq. denuo obijcerentur, acre iu- dicium exerceretur ab Archinto Vicario, & Fran- cisco Michaëlio Vrbis præfecto. Ij, citatis omnibus ad quos criminum vel suspicio vel conscientia per- tinebat, ac per diligentem inquisitionem calumnia- toris fraude comperta, Ignatium & socios non mo- do absolverunt lata sententia, sed etiam debitissimis lau- dibus & honore verborum extulerūt, increpito valde aduersario, pœnaq. proposita non leui, nisi à pe- tulantia maledictisq. desisteret. nam, ne grauius in eum animaduerteretur, Ignatio in primis depreca- tore perfectum est. ita, quod antea semper, tum quo- que Ignatij sanctitatem illustrauit hominum iniu- ria, & Deo duce, virtus ac veritas, dum violatur, ef- fulsit.

fulsit. Ijsdem fere insidijs postmodū appetitus Ignatius est à sacerdote quodam, qui cum domum catechumenorum administraret, ferre nō poterat in ea regenda familia maiorem à loci præsidibus Ignatij rationem haberī, quam sui. Sed miser, Ignatio filēt ac pro eodem orante, breui perfidiæ pœnas dedit, atrocibus enim anteactæ vitæ sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam usque diem astute suppresserat; sacerdotio spoliatus, & perpetuo carcere addictus est.

*Regimen feminarum à Societate depellit
Ignatius. C A P . XVII.*

NT E R E A Elisabetha Rosella Barcinoñensis, quæ Ignatij prima litterarum studia fouerat, Societatis IESV coalitæ & cōfirmatæ fama cōmota, Romam ex Hispania contulit sese, partim ut Ignatium lōgo interallo reuiseret; partim etiam ut una cū quibusdam alijs pijs feminis ad normā illius atq. præscriptum ageret vitam. Atq. Ignatius quidem, sospitē aduentum mulieri de se optime meritæ gratulatus est, & omnia officia detulit quæ saluo religionis instituto præstare posset: curā vero feminarum suscipere sese negauit posse, plurimis grauissimisq. occupationibus impeditū. At illa nihilominus instare; sanctissima veteris amicitiae iura testari; postulati æquitatē obtendere; deniq. ubi magis magisque obfirmatū vidit Ignatium, ad aulicas confugit artes. atq. ut erat nobili nata loco, per viros principes facile tenuit ut Pontifex maximus Ignatio munus idipsum quod recusabat, iniungeret. Sed ea res

magnum

magnum in Societatis commodum vertit, præter spem: ac nostros, non solum in præsens, verum etiā in posterum à tam periculosa prouincia liberavit. Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione suscepta, paucis diebus tātam difficultatem ac laborem sensit, dum querimonias mulierum audire, superstitiones euellere, inanibus & curiosis quæstionibus respondere identidem cogitur; vt pæne plus ei negotij paucæ feminæ, quā Societas vniuersa fäcesseret. Itaq. licet Elisabethæ, pro eius in se promeritis gratificari admodum cuperet, tamen reputans apud se, quantum ex huiusmodi tricis detrimenti Respublica pateretur, simul etiam cogitans fore vt harum exēplo aliæ deinceps religiosæ mulieres virginesve idem à Societate in posterum expeterent; nequaquam ignarus quām periculosa, & suspicio- nibus plena sit ea consuetudo; priuati officij rationē posthabere communī vtilitati, ac totum hoc genus administrationis à Societate prohibere omni ratio- ne constituit. Igitur adhibita (quod in omnibus grauioribus causis faciebat) præparatione diligent, imploratoque per iteratas preces & hostias cælesti præsidio, ad Pontificem accessit, verbisque supplici- bus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito, quām exiguo cum fructu quantum laboris ac mo- lestiæ pertulisset. ea ipsa re monitum quām aliena sit à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se & orare, vt nō ab illis modo, sed ab omnibus in per- petuū feminarum collegijs gubernandis immunem Societatē esse iubeat; non defuturos aliorum ordi- num idoneos homines, qui id munus libēter & cum fide obeant: sibi quidem & suis, prouinciam videri minime accommodatam, neque vero æquum esse, qui sc̄e

qui sese ad omnium gentium auxilium, sine villa regionum aut locorum exceptione, Christi Vicario mancipauerint, eorum operam & industriam, non sine graui publicæ rei damno, paucis regendis mulierculis implicari. Quibus rationibus ita permotus est Pontifex, ut supplicanti omnia large ac prolixe concesserit. Itaq. Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde litteris Apostolicis, quæ tempore procedente magno usui fuere nostris hominibus ad eius generis pericula & molestias abigendas.

Honoribus in Societatem nostram Ignatius adiutum obstruit. C A P. XVIII.

T Q V E ijs difficultibus perfuncta Societas, prosperum Dei beneficio cursum tenere videbatur, cum noua rursus in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculosior, quo in speciem lenior blandiorque. In ijs, qui per Germaniam varijs locis Domini vineam excolebant, Claudio Iaius è primis Patribus unus, virtutem & sanctitatem suam cum genti universæ, tum Romanorum Regi Ferdinando ita probauerat, ut eo Rex nullum prorsus ad curandas animas, atq. ad pastorale munus aptiore existimaret. Is pro sua sapientia cum præclare intelligeret, regni causam cum causa religionis ita esse coniunctam, ut quantum de catholica religione detraheretur, tantù de obsequio multitudinis, & de imperij maiestate decederet; contra saeuientem eo maxime tempore Lutherianam pestem, velut ynicum remedium, quā optimos

optimos animarum pastores & Episcopos omni diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergestinorum Episcopo, quæ ciuitas est Istriæ, (cui tūm prouinciæ, quam dixi lues, propter vicinitatem Germaniæ imminebat) circūspectis diligenter omnibus & personis & rebus, denique ecclesiam illam Claudio Iao perspectæ sibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit. sane, ut vulgo exceptuntur huiusmodi sacerdotia, minime timendum videbatur esse, ne delatum vltro præsertim honorem Claudius repudiaret. Si quidem Tergestina cathedra cum in primis eius regionis ampla & honorifica est, tum vero (quod potissimum hodie queri solet) vectigalibus haud sane contemnendis instructa. Verumtamen Rex, ne quid inscio Claudio cum Pontifice maximo ea de re transigeret; primum omnium litteras ad ipsum Claudiū dat, Venetiis tum forte rei Christianæ causa commorantem, ac nihil cogitatem minus. quarum erat sententia, Tergestinum gregem orbū spirituali custode, circumquaq. frementibus lupis, in maximo versari discrimine; dignam esse vigiliam caritate Iaij, studioq. hominum seruādorum; petere se, ut si à Pontifice maximo id ei muneris onerisve imponatur, ne recuset subire; & populo vtilem, & sibi gratam operam vehementer fore. Perculsum inopinata re Iaius, primo cohorruit: non quo detestadum quid sibi oblatum putaret, sed quod Episcopus, qua curam gerit animarum, diuinam pene virtutem, & omnibus numeris absoluta postulet sapientiam: qua gradus honoris est (& quidem ad continentiam in officio multitudinem ferme cum splendore opibusq. coniunctus) à spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas I E S V, vehementer

K
menter

menter abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit, fusus in preces lacrymasque, etiam atq. etiam obteritus est Deum, vt ab se tantum discrimen auerteret; neu se primum quasi ianitore speciosos titulos honoresve in Societatem ad id tempus intactā inuehi fineret. tum rescripsit ad Regem, multis rationibus ei suadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem; lōge imparem suam imbecillitatem esse oneri; ac demum ita conclusit epistolam, vt omissis ambagibus, quod petebatur, præcise negaret. Quæ res iam satis incensum studium Regis, multo vehementius inflammavit, quòd ita statueret, tantam in summa virtute & eruditione modestiam, nequaquam in priuatæ vitæ quasi tenebris delitescere, sed in editissimo fastigio, vt luceret omnibus, collocari oportere. Ergo cum ex litteris Claudij diffideret, vllis aut precibus aut promissis flecti eius animum posse; per Pontificē ipsum, inconsulto vltra Claudio, rem confidere statuit. Ad eum igitur quām accuratissime scripsit, quanto in periculo Tergestina ciuitas versaretur Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligenter circumspexisse, quem nominaret aptū ei muneri nec vllum inuenisse aptiōrē Claudio Iao, Societatis I E S V presbytero, cuius innocentiam doctrinamq. exquisitam plurimis rebus esset expertus; sed frustra humilitatis ita defixū, & ab honorum insignibus admittēdis vsq. adeo alienum, vt nisi pro potestate cogatur, nulla sit spes laborantis illius Ecclesiæ tam opportuno præsidio subleuandę. proinde suppliciter se etiam atq. etiam orare & obsecrare, vt Claudiū pro imperio iubeat, delata sibi gubernacula munusq. fine tergiuersatione recipere, quoniam vt quis q. de se ipse

ipse minime alta sentiat, ac proinde studiose lateat,
ita Ecclesiasticis functionibus & ipso Episcopatu dignissimus sit. Hæc igitur, & alia id genus multa, ad Pontificem. & simul Didaco Lasso mandat oratori suo, ut id ipsum & cum Pôtifice, & cum quibus opus fuerit, quam diligètissime curet, prorsusq. conficiat. Eius rei fama cum per anticos quosdam ad Ignatiū peruenisset; primo haud ita sane commotus est, nam & Claudij constantiæ, & Pontificis æquitati ac sapientiæ confidebat; & eiusmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutore, non semel eluserat. Verum tamē ut quid esset rei clarius cerneret; continuo Bernardinum Masseium (qui tum erat Pontifici ab epistolis, ac postea in Cardinaliū numerum cooptatus est) vltro cōuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia sciscitur. Ille haud sane grauate ipsam epistolā Regis ostendit, ad Pontificem summis cum Claudij laudibus & vehementi contētione perscriptam, qua lecta confessim Ignatius eadē de causa ad Regis oratorem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se proprie datas demonstrat, & quidem magna ex parte ipsius Regis chirographo, etiā atq. etiam postulantis mandatisque, det operam, ut Episcopatus ab se in Claudiū collati primo quoq. tempore auctor fiat Pontifex maximus, eiusq. auctoritatis diploma rite confessum ad se transmittat. His cognitis Ignatius, ubi tam iniquo loco rem vidit esse, pertimuit; sed ita, ut nequaquam animo caderet, ac licet se talibus aduersariis longe imparem sciret esse, tamen fiducia numinis omni ope sibi contra nitendum existimauit. atque in præsentia Didaco suadere conatur, ut ab actione rationi Societatis tam aliena desistat ipse, & simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat.

K ij quibus

quibus verbis cum nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur, domum regressus quam intentissimas preces & sacrificia de more suis indixit: deinde nactus opportunitatem, facilemque aditum, Pontifici demonstrauit quanto res ea damno esset futura & Societati nostræ priuatim, & Ecclesiæ vniuersæ communiter. non quo dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali atq. improbandi sint, quippe ad Ecclesiæ regendam & ordinum discrimina retinenda inducti diuinitus: sed quod & perfectos viros requirat, quales pauci admodum omnibus sæculis existiterint, & insuper ab huius minimæ Societatis instituto valde alieni esse videantur. Etenim quibus artibus, quovis spiritu excitata & conflata sit, eodem profecto alendam & conseruandâ esse: non amplitudinis & splendoris nimirum, sed humilitatis & parcimonie. Quod si aditus in Societatem honoribus pateat, multum utiq. de vera caritate imminutū iri, quæ nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnius gloriam Dei. nam (vt sunt hominū ingenia) & complures fortasse ad hanc religionem accessuros opum cupiditate magis, quam diuini obsequij studio: & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris, & disciplinæ asperitate defatigatos, vt primum præsentis præmij commodum affulserit, mutato repente cursu, nouæ speluncularios. atq. vt maxime in officio cuncti persstant, tamen nisi præsenti iacturæ eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod Deus auerteret) existum imminere. Id adeo vel inde facile perspici posse, quod paucis illis annis, quatuor viris ex ea familia præcipuis totidem Episcopatus delati sint, quos nisi fortiter ab sese Patrum virtus & constânia reiecisset, videlicet alio deinceps atque alio dilabente, breuissimam

miseram Societatem ipsis luminibus cariturā fuisse.
Atq. hæc quòd priuatim ad conseruationem ipsius
religionis attineat. Iam si communē spectemus vti-
litatem, nemini dubium esse quantum ex ea re detri-
menti res publica perceptura sit. nihil enim omnibus
extatibus & que deplorandū fuisse, atque in tanta mes-
sis copia tantam operarum inopiam: atq. ex ea ipsa
paucitate, qui vnicuius agro addicti affixi q. sint,
longe minus vtiq. proficere, quām qui Apostolico
ritu soluti ac liberi omnes ecclesias peruagentur, ad
eamque potissimum reipublicæ Christianæ partem
subleuandam currant, quam maxime laborare co-
gnouerint. Præterea, ad faciendam populis fidem, &
animos permouendos, nihil esse efficacius vitæ ac
morum exemplo. itaque adhuc Societatē (absit ver-
bo inuidia) Ecclesiæ non mediocriter profuisse pro-
pterea quòd minime ab eius dictis facta diffenserint.
nuncautem, si ad id fastigium extollātur Patres, quo-
modo fieri posse, vt apud multitudinem insciam ar-
canorum, ambitionis ac leuitatis crimen effugiant?
qua porro fronte, quo vultu, repete aucti ac decorati
ipsi honorū insignibus, de imitatione Christi, de fu-
gienda gloria, de voluntario sui contemptu ac sub-
missione verba facturi sint? Hisce, aliisque de causis
Pōtificem maximum etiam atq. etiam obtestari atq.
obsecrare, vt quam Societatem primus auctoritate
& benignitate sua confirmauerit, ornauerit, auxerit,
eamdem ab omni suspicione incommoda velit esse
liberam, suaq. in eam beneficia tam periculo so præ-
fertim tempore tueatur. Audiit Ignatium Pontifex
perbenigne, vt solebat; sic tamen, vt integritatē ho-
minis admiraretur potius, quām consiliū approba-
ret. Itaque collaudata initio ipsius fide ac probitate,

K iij sensim

sensim flexit orationem, & contra sententiam Ignatij cum alia multa differuit, tum vero ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis in manu Domini: quasi diceret, in Claudio eligendo tantam Ferdinādi Regis contentionē plane diuinitus extitisse; ac proinde clariorem esse numinis volūtatem, quām ut obſisti vltra oportet. Quæcum Ignatius grauiter ac dolenter accipere videretur; Pontifex, qua erat lenitate, ne Dei famulum tristem ac mærentem ab ſe dimitteret, ad extremum iubet illum ſuper ea re amplius consultare, precesque ad Dominum fundere; ſe quoq. idem eſſe facturum. Interea Didacus orator negotium urgebat acerrime. iamq. instabat dies, quo die in Senatu de Tergestina ecclesia referendum erat. qua re Ignatius cognita, confestim Cardinalium pæne omnium domos, quarum erant multæ longis interuallis inter ſe diſiunctæ, ingēti diurno & nocturno labore circumiit, ſingulis eadem illa fere proponēs, quæ paulo ante Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam ante occupauerat orator. Itaq. mire obſirmatos offendit in Claudij electione approbāda; partim quod tanti Regis volūtati fauerent; partim etiam quod vi- giles & custodes Claudij maxime ſimiles, tam formidoloso tempore, in Ecclesiæ propugnaculis atq. ſpēculis ipſi metu collocandos putarent. Hac quoq. ſpē deiectus Ignatius, vnum reliquū videbat eſſe reīdemum, ſi Ferdinandum ipsum Regem à ſuscepto conſilio per litteras auocaret, quē pro ipsius pietate viruteq. ita in ſe ſuosq. animatum nouerat, vt minime dubitarer, quin cognita re ſalutem Societatis, Tergestinorū rationibus antelaturus eſſet. Sed ne illa quidem ratio habebat exitum; quippe inſequenti luce de Tergestina caſhedra Senatus erat futurus. Ignatius

rius igitur exclusus angustiis téporis, numquam intermissis ad Deum precibus, quasi ad extreum in rebus humanis perfugium sese contulit ad Margaritam Austriacam Cæsar is filiam, de qua supra dictum est, feminam per id maxime tempus gratia & opibus floréissimam. Hanc pro spirituali necessitudine (erat enim illi à confessionibus) edoctam quanto in periculo Societas esset, infimis precibus obsecrat, utrū Societatis causam in se recipiat; & imminētem relationem auctoritate sua interposita tādiu differat, quo ad Regem ipse per epistolam alloquatur, & ab eo responsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad Pontificem codicillis, optatam dilationem impetravit. ea demum res aliquid laxamenti dedit Ignatio. etenim spatium nactus, ad Regē scripsit litteras, deprecationis & querimoniarum plenas; illum etiam atq. etiam per Christum obsecrans, ne Societatem nuper ad gloriam Dei tanto labore cōflatam, sine causa perditum iret: non ita de ipsius maiestate, regnisq. & se & socios esse meritos, vt ab eo nulla eorum existimationis, famæ, salutis deniq. ratio habenda esset. non defore idoneos viros, qui rem Tergestinam capeſſant. fineret modo sui ordinis homines qua cœpissent paupertatis & humilitatis via, ad Christi gloriam, & salutem animorū sine offensione pergere. id si (vt sperabat) permitteret; sese & socios immortalī beneficio Regi obstrictos fore, precesq. pro ipsius maiestate saluteq. nūquam intermissuros. Hisce aliisq. id genus incensis officij religione rationibus precibusq. minime restitit Rex: & quamquam inuitus, tamen suis rationibus amicorū vtilitati post habitis, quod vix fieri videbatur posse, per epistolam iussit oratorem suum ab instituta, vel potius pæne

K. iiiij confecta

confecta actione desistere. Quæ res vulgata, & Pontificem maximum facile in Ignatij sententiam adduxit; & Ignatiū ipsum ac socios affecit ingenti lætitia. Itaq. & in posterū supplicationes decretę, & in præsentia solemnis hymnus in gratiarū actionem publice persolutus est. Ac pari deinde constātia sese Ignatius idem opposuit, cum nostris hominibus pinguia sacerdotia, quibusdam vero Cardinalatus etiam deferretur, ac nominatim Francisco Borgiae Hispano dynastæ, qui amplissimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino instinctu post vxoris obitum rebus mortalibus valere iussis, & spōte deposito Gandiensi Ducatu, magna hominum admiratione Societati se addixerat. Quamquam in Æthiopica legatione, quæ postmodum Lusitaniæ Regis rogatu à summo Pontifice nostris iniuncta est; cum ad eam functionē Ecclesiasticæ dignitatis insignia, & honorum tituli necessario quærerentur, imperati pro potestate Vicario Dei, resisti non potuit. præsertim cum periti rerum æstimatores argute conicerent, nouā hanc manum, non ad opes & copias, verū ad labores & aperta vitæ pericula destinari. Neq. eos fecellit opinio, si quidem ex iis qui in illam expeditionem abiere, aliqui multis incommodis agitati ex itinere mortui sunt: Andreas vero Ouidius Æthiopiæ Patriarcha, qui talem titulum recercere ab sese omni ope contenderat, in ea loca summo labore delatus, inter Æthiopica bella captus à Turcis, ac mire vexatus, Lusitanorum denique benignitate redemptus est. idemq. deinde, ut exigua in iis regionibus catholicorum reliquias tueretur, in summa rerum omnium egestate, paratis bobus, agro suis ipse manibus colendo tolerabat vitam.

Confir-

Confirmatur à Iulio III. Societas.

C A P . X I X .

Post hæc, Paulus III. Pontifex maximus, senio curisque confectus, è vita migrauit, comitiaq. nouo creando Pontifici, in magna studiorum ac voluntatum varietate in aliquot mēsles extracta sunt. Quo ipso tempore cum Vrbs, vt in diuturno interregno, annonæ difficultate vehementissime laboraret, nostrisq. numero in dies auctis, extrema famis adesse videretur; Ignatius cum aliorum, tum præcipue sacri Collegij Cardinalium eximiam in se suosq. benignitatē expertus est. quippe in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiit: communique consilio ad eorum inopiam subleuādam non leuis pecuniæ summa ex ipso Conclavi transmissa est: enixe in primis fauente atque adiuuante Rodulpho Pio Carpensi, quem Ignatius iam ante sibi sociisque patronum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multumque agitatis, Pontifex deniq. declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quòd in Synodo Tridentina Legatus, Fabrum, Lainem, & Salmeronem Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaq. tum ex iis, tum ex aliis de Societatis instituto didicerat, Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem, admodum liberaliter tribuit. nec enim solum prioris Pontificis de ordine nostro iudicia & acta, firma rataq. voluit esse; verum etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimoniis atq. decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

Magi-

Magistratus sese abdicare conatur Ignatius.

C A P . X X .

Iisce rebus ita peractis, cum satis in præsen-
tia communi rei consultum esse videretur;
Ignatius qua erat humilitate, vigiliā suam
alteri tradere, seq. Generalatu omnino ab-
dicare constituit. Igitur Patribas quotquot cōmu-
nis rei commodo potuit Romanū euocatis; cuim in
consilium conuenissent; ne, vt olim, sibi forte coram
dicenti reclamaretur, per epistolā disertis verbis ex-
posuit, se, qui virtus nō esset sua, & initio inuitum, atque
adeo coactum, Societatis gubernacula recepisse; &
nunc grauiore etiam valetudine, ætateque, multo
minus idoneum esse tāto muneri. proinde per Chri-
sti Domini sanguinem petere atq. obtestari se, ve
sine ullo sui respectu, communi vtilitati prospiciant,
& quāmprimum sibi sufficiant virum & animo &
corpore firmiorem. Id quo liberius faciatis, inquit,
„ Ego in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, v-
„ nius Dei ac creatoris mei, depono Generalatū sim-
„ pliciter & absolute, meq. abdico hoc munere, priuo-
„ que; & omnibus animæ meæ viribus obsecro tum
„ professos omnes, tum si quos professi adhibere ad
„ hanc deliberationem volent, vt huic meo tam iusto
„ desiderio faueant, piamq. oblationē libenter admit-
„ tant. Hac epistola recitata, magnus animorū motus
est factus, cum partim viri modestiam ac submissio-
nem fatis admirari non possent, partim etiam pro se
quisq. metueret, ne quis alias fortassis Ignatij volun-
tati assentiretur. Verum vt ad suffragia vērum est, id
plane consensus omniū in eo retinendo exstitit, qui
olim fuerat in eligendo: & enixe petenti, præcise ne-
gatum.

gatum. Deniq. per internuntium iussus Ignatius alia omnia cogitare. etenim se quidlibet potius, quam alium gubernatorem ipso viuete passuros. Atq. haec communiter. dimisso deinde coetu, priuatim singuli cum eodem expostulare, quod ab incœptis desistere, quod vixdum constitutam Societatem, omniq. custodia egentem, quasi durus pater teneram adhuc filiam deserere conaretur. Pergeret porro, & publicam rem ordinaret, legesq. perscriberet: Deum, cuius manus alligata non sit, in posterum quoque, sicut antea, piis ipsius conatibus adfuturum. Itaq. Ignatius, quamquam inuitus, & religiose quietis, vitæq. priuatæ audiissimus, tamen ne minus dicto audiens videretur esse, Patrum auctoritati ac precibus deniq. cessit, seq. ad institutum opus legum scribendarum quam diligentissime retulit. Ac primum, vnius Dei gloria, saluteq. animorum sibi proposita, Societatem vniuersam, quo facilius administratio tota constaret, certas diuisit in classes: prouiditq. quantum ingenio & cogitatione assequi valuit, cum ut ceteris vitiis, tum vero ut ambitioni & auaritiæ, quæ duæ perniciosissimæ sunt mortalium pestes, omnino obstrueretur aditus: veræque humilitati & paupertati, quam maximus & maxime diuturnus honos ab omnibus haberetur. Ad hæc, rationem Præpositi Generalis creandi, necnon priuatæ ac publicā disciplinā, quæq. alia cœtibus hominum regēdis vsui solēt esse, prescrīpsit. Nec modo maiora, sed minora quoq. ministeria curationesve, certis legibus ac preceptis quam accuratissime persecutus est. Has deinde leges, quamquā longo tempore, summaq. cura elaboratas & coditas, nō tamen continuo pertulit, sed per idoneos homines tota Societate promulgadas curauit, vt vsu ipso, & magistra rerū expe-

experientia probaretur, satis ne ad Societatis propositum, atq. ad Apostolicā instituti formulam conuenirent. neq. ante ratas fixasq. voluit esse, quām in proximo conuentu Patrum tota re agitata & plane perspecta, legitime fancirentur. iisdemque Patribus deinceps addendi, moderādi, immutandi, ac demendi prout expedire videretur in Domino, plenum ius ac liberam potestatem reliquit.

*Societati in Hispania valde laboranti
succurrit. C A P . XXI.*

Per idem tempus Societas, videlicet ne latiore successu intumesceret, vel ad otium ignauiamq. delaberetur, variis in Europę regionibus diuino permisso vehementer exercebatur, idq. partim ab inuidis & obtrēctatoriis, partim etiam ab iis, qui temporibus ita periculosis tam insolitam concionum frequentiam, tam assiduam Sacramētorum administrationem, & reliqua instituti nostri munera, genusque doctrinæ suspectū haberent. Quo in numero in aliis prouinciis alij, sed in Hispania vel acerrimus nostrorum insectator exstitit Ioannes Siliceus Archiepiscopus Toletanus. Is cum à ceteris Societatis nostræ ministeriis valde abhorret; tum Exercitorū spiritualium, quibus nostri eo tempore vel maxime in erudiendis hominibus vtebantur, nomine ipsum pati non poterat. Compluti vero, in sua diœcesi, piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis I e s v repēte excitatum, quo academia illa pæne tota conflueret, ita ægre ferebat, ut de nostris è sua ditione pellendis, toto animo dies noctesq. cogitaret. Sed cum in ipsos palam impetū facere

facere vereretur, partim spectata vitæ innocētia, partim etiam virorum principū gratia, & summi (quod caput est) Pontificis auctoritate subnixos; iracundiæ suæ fulmina in populares suos, familiares nostros, aperte contorquet. Ac primū, quod è suo clero complures nostra disciplina ac meditationibus imbutos esse cognouerat; edito minaci, iuris in Ecclesia Tolletana dicundi potestate priuat sacerdotes eos, qui è nostra formula spiritualibus exercitationibus operā dedissent. deinde, præsenti anathematis pœna proposita, vetat in academia Complutensi omnino quēquam à nostris hominibus Ecclesiæ sacramēta suscipere. Quæ res, vtpote insigni infamia, varios illico rumores hominum Hispania pæne tota commouit: cum alij nostrorum acta, mores, instituta defendarent; alij contra, non sine graui aliqua certaq. ratione tantum Antistitē ita de Societate statuisse disputerent. Nostri, quamuis Dei clementia, & consciētiæ testimonio freti, re tamen tam atroci, tamq. inopinata perculsi, angebātur animo; neq. tam ignominia sua, quām Ecclesiæ damno permouebantur, quod ex tanta hominum alienatione, tantisq. calumniis imminere necessario videbatur. Itaq. cum obsecrationibus & sacrificiis, & voluntaria corporum castigatione cæleste numē de more propitiassent; per communes amicos Archiepiscopum docent, nihil ab se vel contra Ecclesiæ rem, vel contra ipsius Archiepiscopi dignitatem esse commissum, cur in rebus diuinis occupati, & nihil nisi Dei gloriam, & proximorū salutem ex Apostolica auctoritate quærentes, tantis iniuriis affici, præfertim indicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crimina, atque ad omnem satisfactionem in

Domino

Domino paratos esse : tantum ab eo suppliciter pētere, vti conceptam iram, ad causam vsq. cognitam, pro sua sapientia ac pietate sustineat . Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisque appareret, nostri nominis odium altius in eius animo insedisse, quām vt euelli, aut mitigari vlla ratione posset; Ignatij voluntatem atque consilium per litteras quām primum exquirunt. Ille, circūspectis rebus omnibus, Deumque per se, suosque enixe precatus, vt ea res ad ipsius gloriam, salutemq. animarū, bene ac feliciter euenitet; sine vlla dubitatione, si Archiepiscopus in incēpto persistat, iubet nostros ad consiliū Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre; Societatis causam cum Christi causa coniunctā æque moderate ac fortiter agere. ipse interea ad Pontificem adit supplex; Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat , sine vlla tamen grauiore querimonia vel exaggeratione verborum: Ac nostri quoq. in Hispania ex Ignatij præcepto rē ad consilium deferunt: Pontifica diplomata, & iura Societatis legitima ostendūt; obseptum sibi aditum ad proximos adiuuandos expostulant. Quæ cū nulla ipsorum culpa ab Archiepiscopo acta esse constaret; eum deniq. exitum habuit res, vt & Regij cōsiliij decreto, & acri Pontificis obiurgatione, Archiepiscopus edicta sua reuocare, nostrosq. omni molestia atque ignominia liberare coactus sit. Quę res lātitiam bonis omnibus attulit eo maiorē, quo magis ad eum diem de nostra existimatione ac fama solliciti fuerant. Atque haud ita multo post, Archiepiscopo vita funēto, nostri à Toletana ciuitate benigne inuitati, & in iis ipsis ædibus publice collocati sunt, quas idem Archiepiscopus paulo ante clericis quibusdam ædifica-
uerat.

terat. vt ab iis qui diuinam prouidentiam ex rerum humanarum euentis obseruant, non sine causa animaduersum fuerit, omnes tanti Præfus in Societate impetus & conatus eo deniq. recidisse, vt cum maxime nostros, opinionis errore deceptus, ex vniuersa Hispania pulsos cuperet, tunc ipsum in sua Tolaterna metropoli domum illis extruderet, ornaretque. Eiusmodi fuit igitur Hispaniæ illius procellæ trâitus. Ac pari felicitate in aliis quoq. prouinciis coorta in nos tempestates, Ignati lenitate, prudentiaque sedatæ sunt: ac Dei beneficio vbiq. fere Societas maiora in dies incrementa capiebat.

De Iulij III. obitu; & de Marcelli II. in Ignatium nostrosq. benevolentia. CAP. XXII.

Intra hæc Iulius anno Pôtificatus quinto demoritur: cui Marcellus Ceruinus Politanus ingenti bonorum omnium gaudio suffectus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id pæne totū eius Pontificatus annis vulgo despôderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi causa venisset; arcte amplexus hominem Pôtifex, & suauissime exosculatus, multa cum eo inambulans de fidei Christianæ propagatione, deq. restituëda Ecclesiastica disciplina serio contulit: atq. ob id ipsum nônulos ab eo petiit viros, quos haberet apud se cōsilij causa. Ceterum in primis dilexit Iacobum Lainem, & Martinum Olauium, quorū videlicet vtriusq. virtutem ac sapientiam optime nouerat. nam de Frâcisco Xaue-rio, cuius fama, rebusq. gestis valde permouebatur, iam ante exorauerat, vt illum omnino Romam ex India

India reuocaret: quod tanti viri videndi, ruendique
in eius amplexum miro quodā desiderio teneretur,
quinetiam nostros quotquot ea tempestate Romæ
versabantur, ad se in palatium adduci iussérat: quod
hasce copolas recēsere, & singulos coram quasi bo-
nus imperator milites vellet inspicere. deniq. multis
de nostra Societate verbis vltro citroq. habitis: Tu
bellatores (inquit Pontifex) confice; nos vtremur.
Cum ab eo congressu, aliisq. deinde colloquiis letus
admodum discessisset Ignatius, & optima spe Socie-
tatem implesset; breui ea lætitia cūctis euanuit. si qui-
dem Marcellus altero & vicesimo die quam Pōtīfex
declaratus fuerat, febri extinctus; ingenti omnium
Iuctu Christianam rempublicam orbam ac debilita-
tam reliquit.

Ignati obitus. C A P. XXIII.

SVCESSIT Marcello Paulus eo nomine
quartus, qui, cum propter nonnullas in-
terpositas offensiones acerrius nōstrī
ordinis inimicus fore putaretur, homi-
num opinionem longe fefellit. Nam & in Ignatium
ipsum, cunctis admirantibus, perhonorificum sese
præbuit; & Societatē multis rebus decorauit, auxi-
que: & nostrorum hominū opera maximis in rebus
Ecclesię plurimum usus est: & de fundando collegio
seu academia, quam in Vrbe Ignatius magno reipu-
blicae Christianae bono instituerat, serio cogitauit.
Hunc Pontificem inter & Philippum Catholicum
Regē exerto graui & periculofo bello, quod breui
deinde compositum est; cuncta misceri; compleri ar-
matis Vrbs; tympanorum, actormētorum horrifico
strepitu

strepitu omnia personare; pacis artibus parum admodum loci esse. Quocirca Ignatius pertæsus temporum, & Societatis rebus vtcumque compositis, contemplandi studio secessit in villam, quam non longe ab æde sanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in usum præcipue Romani Collegij, amicorum benignitate nuper exstruxerat. Ibi, vel tectorio noui operis male acceptus, vel vrgente iam senio, letalem in febrem incidit; sic, ut cum eius intima vrerentur præcordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore signa mortis existerent. tantum insolita quædam lassitudo in membris ac motu apparebat. Itaq. domum relatus, in lectulo collocatur. accersiti confessim medici bono animo iubent nostros esse. At ille cum sibi ultimum diem instare sentiret, mirantibus ceteris, misit qui à summo Pontifice sibi decedenti salutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precaretur. deinde cum ad multā noctem de more vigilasset, quinetiam nonnulla cum domesticis in rem Collegij transegisset; sopori se dedit: itemque qui aderant, cubitum discessere, nihil admodum periculi suspicantes. at ecce mane postridie duo è fratribus, eius vitæ quotidianæ administri, cubiculum visendi Patris causa introcunt; ad lectulum sensim accedunt, ac præter omnium opinionem vitali spiritu pæne defectum offendunt. Accurritur illico ad socios. alij ad medicum aduolant: alij interea ad refocillandas vires (vt assolet) iusculum porrigit: quibus ille cum nihil iam opus esse dixisset, I E S V M intermortuis vocibus identidem appellans; placidissime efflauit animam hora post solis ortum prima, feria sexta, pridie Kalendas Augusti, anno post Christum natum M. D L V I. Qui vero ad Pontificem pri-

L

dię

die sub vesperam fuerat destinatus, quod nihil tale metueret re in proximam lucem dilata, cum quod volebat, statim impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis Ignatum prosequente; grauiter deinde semet incusans, tempori non occurrit. Defuncti corpus tum inspiciendi, tum exenterandi causa dissectum, summam viri abstinentiam & sobrietatem liquido comprobauit. siquidem & stomachus ventreque prorsus inanis, & praesiccatitate diurna mire contractus apparuit: & iecur ea ipsa de causa ita obduratum aridumq. ut pene lapidesceret. Sane Realodus Columbus, egregius ea tempestate sector, qui aperiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. ut pro miraculo non leui habitum sit, vitalibus adeo affectis, ac propemodum exustis, hominem tamdiu viuere potuisse, presertim hilari semper eodemque vultu exsequentem Praepositi Generalis officia & munera. Mortuus est autem anno ætatis quinto & sexagesimo, suæ conuersationis ferme trigesimo quinto, confirmatae vero Societatis sextodecimo. quam ille tam exiguo temporis interuallo tam longe lateque propagatam reliquit; ut iam tum ab ipso constitutæ numerarentur prouinciae duodecim, & in iis varia nostrorum domicilia fere centum. Vulgata eius morte, ingens confestim hominum concursus visendi causa domum est factus, atque manus, hi pedes certatim exosculari: alij rosaria quæ vocantur, applicare corpori, multi etiam, pilei, vestiumve, quibus vti consuecerat, frustulum aliquod enixe rogare: quibus tamen modestiæ gratia nihil à nostris est datum. Corpus in eodē cubiculo ubi exspirauerat, biduo ferme seruatum, sabbato sub ve-

speram

L I B E R S E C V N D V S. 159

speram inclusum arcæ, post exsequias mira populi
frequentia celebratas, in templo nostro ad dextrum
latus aræ maximæ humatum est. ac statim præsen-
tem opem ex Ignatij patrocinio nostri sensere. Non
enim, vt multi putabant, orba tali parente Societas
mærori se dedit, aut concidit: quinimmo stetere ani-
mis Patres; perque omnes ordines insolita quædam
suauitas spiritus, & mentium vigor ad subeundos
Christi causa labores, & cœpta strenue promouen-
da peruasit.

L I B R I S E C V N D I F I N I S.

L ij DE